

ב"ה טוב טעם ודעת למדני במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצת ההשערות: אתגז, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא = טחאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקא – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.1 בראשית לך-לך יב,א

בראשית לך-לך יב,ד:

**וַיִּלְךְ אַבְרָם כְּאִשְׁרֵי דְבַר אֱלֹהֵי ה' וַיִּלְךְ אִתּוֹ לֹט
וְאַבְרָם בֶּן-חֲמִשָּׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:**

כְּאִשְׁרֵי – קדמא, לפי **שבבלי ע"ז ט,א** אומר כי מסורת בידינו כי פסוק **(יב,ה)** מלמד שזאת היתה שנת אלפיים לבריאה ולכן אברם היה בן חמישים ושתיים לכן לפחות פסוק **(יב,ד)** ואולי גם הפסוקים **(יב,א-ג)** מיקומם כאן מקדים את הזמן שבו קרו בפועל בעשרים ושלוש שנה.

בראשית לך-לך יב,ה:

**וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֵת-לֹט בֶּן-אָחִיו וְאֵת-כָּל-רְכוּשׁוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁוּ
וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן
וַיָּצֵאוּ לְלֶכְתַּת אֶרֶצְהָ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ אֶרֶצְהָ כְּנָעַן:**

בבלי עבודה זרה ט,א תנא דבי אליהו: **ששת אלפים שנה** הוי העולם, **שני אלפים תוהו**, **שני אלפים תורה**, **שני אלפים ימות המשיח**, בעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו מהן. שני אלפים תורה מאימת? אי נימא ממתן תורה עד השתא, ליכא כולי האי, דכי מעיינת בהו, תרי אלפי פרטי דהאי אלפא הוא דהואי! אלא **(בר' לך יב,ה)** מ- **וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן**, וגמירי, דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה,

רש"י אלא מן ואת הנפש וגו' - ומתרגמין דשעבידו לאורייתא.

וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר נ"ב - הוסיפם על אלף ותתקמ"ח שהיו בידך כשנולד אברהם הרי אלפים תוהו. (2000)

כי מעיינת מ- וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן - הכי הוה הוסף אותן על מנין מתן תורה ונמצא אלפים מכוונין מ- **וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-**

עָשׂוּ וגו' עד גמר ד' אלפים לבריאת עולם והוא קע"ב שנים לאחר חורבן כיצד הרי מנית עד יציאת מצרים תמ"ח על עודף אלפים וכתוב (מ"א 1) **ויהי בשמינים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל** עד ויבן שלמה את הבית הרי תתקמ"ח על אלפים כשנבנה הבית וימי בית ראשון ד' מאות ועשר הרי שלשה אלפים ושל"ח שנים וגלות בבל ע' שנים הרי ת"ח וימי בית שני ת"ך הרי תתקמ"ח נמצא קע"ב חסרין מד' אלפים והכי תני בסדר עולם.

תוספות וגמירי דאברהם אבינו בההיא שעתא בר חמשין ותרתי שנין הוה - ואע"ג דכתיב **(בר' לך יב,ד)** **וְאַבְרָם בֶּן-חֲמִשָּׁ שָׁנִים**

וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן שתי יציאות הונו שהרי בברית בין הבתרים היה בן שבעים ואז היה בא"י ושוב חזר לחרן ועשה שם חמש שנים כדאיתא בסדר עולם ובפ"ק דשבת (דף י. ד"ה ושל) הארכתי היטב.

ויקח אבְרָם – מונח תלישא-קטנה, כעין שני תפקידי תלישא, ע"פ בבלי ע"ז ט,א ופ' רש"י ותוספות, אע"פ שבפסוקים קודמים נאמר כי אברהם בן שבעים וחמש בצאתו מחרן, כאן נדרש כי בהיותו בן חמישים ושתיים הייתה שנת אלפיים לבריאת העולם והסתיימה תקופת התוהו והתחילה תקופת תורה (שלפני תקופת המשיח) של אלפיים שנה.

ויקח אבְרָם אֶת-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֵת-לֹט – דלג על **אֵת אחת** (אל"ף) במלת **אֵת** וקח ערך גימטרי של שלוש האותיות הבאות **ת-שָׂרֵי ת' ש' ר'** (= 900) דלג **שתי** אותיות הבאות **י א** (י"ד אל"ף) וקח ערך גימטרי של **שתי** האותיות הבאות **שָׂרֵי ש' י"ן ת"ו** (= 700). דלג **שלוש** אותיות הבאות **ו וָ וַ** (ו"ו ו"ו אל"ף) וקח ערך גימטרי של **אות** יחידה **הבאה ת** תי"ו (= 400). חבר שלושה המספרים 900 + 700 + 400 = 2000, אפשר שזה מרמז לשנת אלפיים לבריאה כנדרש **בבבלי ע"ז ט,א**.

ויקח אבְרָם אֵת – ס"ת שנת תמ"ח לאלף השלישי – יציאת מצרים ומתן תורה. וע"פ ר' אליהו שגב שם הוי"ה כאשר תכפיל כל אותיותיו (*ה*י*) תקבל 1500 ותוסיף תמ"ח תקבל שנת לידת אברהם אבינו ותתקמ"ח לרמז שהוא יגלה לעולם את האמת האלקית שתנתן בשנת ג'תמ"ח

אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֵת – ס"ת ר"ת – שבין הנפש אשר עשו היה שרש לרות אם המלכות של בית דוד.

וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן – גי' הקרא 1979 בקירוב לאלפיים.

תוספת של שב"פ ה"ו סיכום חיבור ר"ת **וְאֵת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן** ו' ה' א' ע' (=70 <- במספר קטן 7) ב' עולה 21 סה"כ 1979 + 21 = 2000 רמז לב' אלפים שנה.

בראשית לך-לך יב,ו:

**וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָא עַד מְקוֹם שְׂכֵם עַד אֵלֶיז מוֹרְהָ
וַהֲכַנְעִי אֶת-בְּנֵי אַרְצָא:**

רש"י ויעבר אבְרָם בְּאַרְצָא, נכנס לתוכה: עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

שפת"ח – משום דכל ויעבור שבמקרא משמע דעבר הארץ ולא דר שם הוצרך לפרש דזה אין פירושו כך אלא נכנס לתוכה ומנא ליה לרש"י לפרש כן יש לומר דדייק מדכתיב בארץ ולא כתיב בארץ או יש לומר דדייק מדכתיב עד מקום שכם ושכם הוא בארץ כנען:

ויעבר – מהפך – הרי זה הסברו של **שפת"ח** על **רש"י**, באופן רגיל "**ויעבר**" משמעו מעבר ללא התעכבות ואילו כאן המשמעות נכנס לתוכה. אם כך למה ליה לכתוב "**ויעבר**"? אלא שמשמעות נכנס זהו שהייה במקום אחד ואילו אברם עבר ונכנס במסירות נפש בכל מקום בארץ. והסיבה שהיה צריך מסירות נפש כי ע"פ **רש"י** הארץ שהיתה מיועדת לבני שם, כנענים השתלטו עליה וכך עולה מהשקלא וטריא **בדעת זקנים בסוטה ל"ב פרק אלו נאמרין ומחזקוני כתובות פרק בן סורר ומורה**. ואף-על-פי שהכנעניים השטלתו על הארץ, לא חשב אברהם השמי להיכנס ביניהם מכה אמונתו בה'.

אבְרָם – פשטא, בתפקיד אחד, שמי אחד לעומת כל הכנעניים, זכות על הארץ נתלית בו בלבד ולא למשל גם בלוט שבא עמו. בכך מתחיל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התע"ט; **הצמית ההשערת**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מוציא ממש; **טפחא** = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תכיר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תכיר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט. רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה: **פא** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

מעשה אבות סימן לבנים.

בְּאַרְצֵךְ – זקא-קטן, לשתי מטרות, כניסתו ומעברו כדי להטביע רישומו בתוך כל מקום בארץ ולהכשירה להיות נוחה להיכבש לבניו בזכות אבות.

בראשית לך-לך יב,ז: וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֲתָן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּגְבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:

אבן עזרא **וַיִּקְרָא ה'**, בדרך נבואה, והמלה מבנין נפעל והנח הנעלם בין היו"ד והרי"ש תחת הדגש הראוי להיות ברי"ש להתבלע נוי"נ נפעל: הנראה אליו, שם התאר מהבנין הנזכר וכמוהו ואשר היה נעשה:

כלי יקר **וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם** מה שלא נראה אליו ה' מיד כשאמר לו (טט **בר' לך יב,ז**, ויאמר ה' אֶל-אַבְרָם) **לך לך מארצך לפי** שאז היה עדיין בחו"ל כדעת הראב"ע ובחז"ל אין שכינתו ית נגלה וראיה מיונה (**מכילתא בא יב,ז**) וא"כ לא נראה אליו שם ה' במראה כי אם **קול דברים לבד היה שומע** וע"כ לא בנה שם מזבח רק לה' הנראה אליו, אבל בעוד שלא היה נראה אליו לא רצה לבנות מזבח במקום שאין השכינה שורה וזה"ש במשה (**שמות ד,א**) **כי יאמרו לא נראה אליך ה'** כי אין דרכו להתראות בחו"ל ובה יכחישו לומר שגם קול לא שמעת:

וַיִּקְרָא – מהפך, טט – גילוי בארץ-ישראל בדרך נבואה במראה בהיפוך מגילוי בחו"ל בשמיעת קול דברים בלבד.

בראשית לך-לך יב,ז:

וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֲתָן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת

וַיִּגְבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:

... **וַיִּאמֶר** – זקא-גדול, אמירה של שלוש נקודות שאפשר ששתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר, כגון שמכאן יש ללמוד שתי שלישיות ע"פ **פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כח - ביום השמיני עצרת** ר' יודן בשם ר' לעזר שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן, התפיל' והצדקה והתשובה. ... ר' חונא בשם ר' יוסי אף שינוי השם ושינוי מעשה. ויש או' אף שינוי מקום

לְזַרְעֲךָ – קדמא זקא-קטן במלה אחת – מוקדם שהוא מאוחר בענין, כגון הבטחת הזרע קדמה להבטחת הארץ,

הבטחת הארץ לזרעו קדמה להבטחתה לאברהם. אבל ב(יג,טו) **כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶהְיֶנָּה וְלְזַרְעֲךָ עַד-עוֹלָם**:. הקדים הבטחת הארץ לאברהם קודם לזרעו. בפועל אברהם זכה בארץ מכה נצחונה על ארבעה המלכים שכבשו הארץ מיושביה, אבל היות ולא הגיע הזמן שקבע ה' בברית בין הבתרים לכן היה על זרעו לכבשה שוב.

אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ – זקא-קטן זקא-גדול זקא-קטן, שלוש זקא בין שני קיסרים, עוצמת ההבטחה המתקיימת עד עולם כפי' **רש"י וַיִּגְבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ**. על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר – זקא-קטן זקא-גדול, גי' המלים עולה 531, תקל"א, שרא"ל, הפרש מתקע"ו (= גי' שמות הטעמים זקא-קטן זקא-גדול) 531 = 576 – 45, עולה מ"ה, אד"ם. שם מ"ה קשור לעולם היצירה המרמז להבטחת הזרע הקשורה לעולם היצירה.

וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ – זקא-גדול ... זקא-קטן בין שני קיסרים, מרמז לצורך בשינוי גדול, כי אברהם לא מוליד, שרי לא לא תלד כנאמר במדרשים הבאים:

בראשית רבה (וילנא) פרשה מד י ויאמר אברהם הן לי לא נתת זרע, אמר רב שמואל בר רב יצחק המזל דוחקני ואומר לי אברהם אין את מוליד, א"ל הקב"ה הן כדברייך אברהם לא מוליד אברהם מוליד, שרי אשתך לא תקרא שמה שרי, שרי לא תלד שרה תלד.

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כח - ביום השמיני עצרת ר' יודן בשם ר' לעזר שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן, התפיל' והצדקה והתשובה. ... ר' חונא בשם ר' יוסי אף שינוי השם ושינוי מעשה. שינוי השם מאבינו אברהם, ולא יקרא עוד את שמך אברהם והיה שמך אברהם (בראשית יז: ה), אברהם לא מוליד, אברהם מוליד. ודכוותיה, שרי אשתך (שם שם /בראשית י"ז/ טו), שרי לא ילדה, ושרה ילדה. שינוי מעשה מאנשי ינוה, וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה (יונה ג: ט). ויש או' אף שינוי מקום מאבינו אברהם, ויאמר י"י אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך (בראשית יג: א), והדר, ואעשך לגוי גדול (שם שם ב).

זוהר חדש כרך ב (מגילות) מגילת שיר השירים דף כא עמוד א

ס' בלחודי לאתחזא דהא לא קיימא לאולדא. ורזא דא אברהם אב"ר ס' דא אינו מוליד דהא ס' סתימא איהו ולא קיימא לאולדא כד אתוסף ה' הוא ס' אתפתח ואתוסף ה' וקיימא בההוא אבר למעבד תולדין. ורזא דא אברהם אב"ר ה"ם דא מוליד ועביד איבין. ובגין כך אברהם אינו מוליד אברהם מוליד בגין דההוא אבר לא אתתקן עד דאתי ה' ובכל אתר ה"א קיימא לתולדין ואיבין וע"ד שמא גרים. ומנ"ל דההוא אבר לא אתתקן אלא בגין ה'. דהא בזמנא דההו [שמיה] אברהם לא אתגזר ההוא אבר ולא אתתקן בתר דאתא ה' אתתקן ההוא אבר ואתגזר למעבד איבין בההוא ה' בתראה. ובעוד דאיהו עלמא עילאה סתום באת ס' ההוא אבר לא אתתקן וקיימא ערלה בלא גזירו. ודרגא תתאה קיימא מגו ערלה באת ד' גו מסכנו. כד עלמא עילאה גו סתימו ברזא דאת ס' עלמא תתאה במסכנו ברזא דאת ד'. כד אתפתח עלמא עילאה מאת ס' ואתעביד ה' כדין אתתקן ברית ואתעבר ערלה וכיון דאתתקן האי ברית נפקין אלין תרין אתון ועיילי אתון אחרנין. נפקין תרין אלין ד"ם. וכל גזירו (דס) [דלא] נפיק מיניה דם לאו איהו גזירו. דהא אלין מתעברין נעילין תרין אחרנין. באתר דאת ס' עייל ה' (א"י"ג פ"ה ה"א עילאה דהיינו בינה. באתר דאת ד' עייל ה' דהיינו ה"א תתאה דאיהו כ"י) באתר דאת ד' עייל ה' כדין כולא קיימא לאולדא ורזא דא לס'רבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה [ישע"י ט].

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט שם; טעמי המקרא התורה שבעל פה, התשע"ט; **המצות ההשערת: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דקא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרחא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עיקרה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

התשע"ד שולב בספר התשע"ג
1.2 בראשית לך-לך יב,א

בראשית לך-לך יב,א:

**וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּמְמֹלַתְךָ וּמִבְּרֵית אַבְיָךְ
אֶל-הָאֲרֶץ אֲשֶׁר אָרְאַךְ:**

בעה"ט ולכך סמך **(בר נח יא,לב) בְּחָרָן ל-** **(בר נח יב,א) לְךָ-לְךָ** לפי שבחרון אפו של הקב"ה בעוה"ז גלו

וַיֹּאמֶר ה' - בעה"ט - פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם (טט **(בר א,ג) ויאמר אלקים וגו'**) שבי' מאמרות וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם

בראשית נח יא,לב:

וַיְהִי יְמֵי-תְרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמְאַתָּים שָׁנָה

וַיָּמָת תְּרַח בְּחָרָן: פ

... **וַיָּמָת תְּרַח בְּחָרָן** – מרכא טפחא סליק וסוף פרשת נח פתוחה

רש"י בְּחָרָן הַנּוֹיִץ (הסופית) הפוכה לומר לך עד אברם חרון אף של מקום, טט - **בְּחָרָן** – סלוק בתפקיד מגביל, מסייע לפי רש"י להגביל את החרון אף של מקום

(בר נח יב,א) וַיֹּאמֶר - מהפך, צוה לאברם להפוך טבעו מתכונות חרון **(עניני הליכת אברם מארץ מולדתו הנסמך על עדויות פ"ב מ"ט ו- שפת"ח מציינן ... והוא (טט – אברהם) אין רצונו בכך לכך אמר לו להנאתך**

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם – מהפך פשטא זקף-קטן

טט – אפשר לקראו

וַיֹּאמֶר ה' – מהפך פשטא – ענין אמירת ה' מקשר אל בריאת העולם

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם – ענין אמירה **אֶל-אַבְרָם** (כמו ויאמר אברם אל שרי – אל במובן על) הקב"ה אמר שתכלית **(בר ב,ד) אֶלְהָה הוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִפְרָאֵם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֲרֶץ וְשָׁמַיִם:** תכלית בריאת העולם היא ב(עבור) אברהם אותיות **בְּהִפְרָאֵם** כי יכיר לעולם את בוראו וכן בניו **(בראשית וירא חי,ט) כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת-בְּנֵיךָ וְאֶת-בִּתְּלֵיךָ וְאֶת-אֶחָיו וְשִׁמְרוּ דְרָדְךָ הוֹלְעֵשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ה' עַל-אַבְרָהָם אֶת-אֲשֶׁר-דִּבֶּר עֲלֶיךָ:** האומה היוצאת ממנו תקבל ותקיים התורה ותמשיך בדרך של אברהם להפיץ ידיעת יחודו אחדותו ושמו של הבורא.

עניני הליכת אברם מארץ מולדתו שלוש התחלות היה לאומה הישראלית

א' התחלה כוללת וזהו בריאת אדם הראשון ... פר' בראשית

ב' התחלה שניה ג"כ כוללת נח ושלשה בניו ... פר' נח

ג' התחלה שלישית הוא אברהם ... פר' לך-לך ועל כך פירש רש"י בבר' כמ"ש רז"ל בשביל התורה שנקראה **(משלי ח) ראשית דרכו** ובשביל ישראל שנקראה **(ירמיה ב) ראשית תבואתה**

לך-לך מארצך וממולדתך – מקף תביר מרכא טפחא **ומבית אביך** – מונח אתנה

מארצך וממולדתך – מרכא טפחא, יתור לרבות, שריבה על המקום עצמו את המעשים הרעים שעשו, מקום חרון אף ה' בגלל עבודה זרה.

לך-לך - תביר בתפקיד התמעט – התנתק מתכונות ומעשי ע"ז של **אַרְצְךָ וּמְמֹלַתְךָ**, אף-על-פי ש: **לך-לך** – מקף בתפקיד ענין בעל מספר תת ענינים, אפשר כי אלו שלושה דברים שהדרך גורמת כפי **רש"י (בר נח יב,ב)** - לפי שהדרך גורמת לשלושה דברים ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון וממעטת את השם.

לך-לך - תביר בתפקיד התמעט - התנתק **ומבית אביך**, כי בו אין לך צאצאים, אבל תדע כי **ומבית** – מונח מרבה שמבית אביך יצאו רבקה, רחל, לאה, בלהה, זלפה, **אביך** – מונח, מגביל שרק מבית אביך יצאו הנשים ולא ממקום אחר.

והדבר מתואם עם טעמי **(בר ח"ש כד,ד)** כאשר שלח עבדו להביא אשה לבנו

כִּי אֶל-אֲרֶצְךָ וְאֶל-מְמֹלַתְךָ תֵּלֵךְ וְלִקְחָתָ אִשָּׁה לְבְנֵי לִי צְדָקָה:

כִּי אֶל-אֲרֶצְךָ וְאֶל-מְמֹלַתְךָ – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או המצטרפים לענין, צווהו לחפש בכל חלקי מקורו, **תֵּלֵךְ** - אתנה, מגביל רק לארץ המקור.

אכן עבד אברהם שם פעמיו אל-עיר נחור **(בר ח"ש כד,ד)**

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְמָלִים מִגְּמְלֵי אֲדִנְיֵוֹ וַיֵּלֶךְ וְכָל-טוֹב אֲדִנְיֵוֹ בְּיָדוֹ וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ אֶל-אַרְם וַיִּהְיוּ אֵל-עֵיר נְחֹר:

וַיֵּלֶךְ (השני) – תביר, **אֶל-אַרְם וַיִּהְיוּ** – מרכא טפחא, ריבה את כלל הארץ והמולדת, אבל **אֶל-עֵיר נְחֹר** – סלוק, הגביל ההליכה לבית נחור.

ובצווי יצחק אבינו ליעקב אבינו **(בר תלדות נח,ב)**

קום לך פהנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקה-לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך:

אבי אמך – אתנה, הצווי הוא לבית האב בלבד, **אָבִי** – מונח ריבה, שהוא גם אב לבן שתקח רק בת שלו ובפועל בנותיו.

ומקום מושבו בחון **(בר ויצא נח,ג) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני כי במצוותך האמתית – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הצגת ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-ספוק** (נקראים קיסרים ופסידים) – להגביל; מונח – רבי; **מקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבי; **דקא** – מוציא מפשט; **מרכא טפא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דקא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

לך-לך יבא – יג: [יא] ויהי פאשר הקריב לבוא מצרימה

ויאמר אל-שכרי אשתו הנה-גא ידעתי כי אשה יפת-מראה את:

[יב] ויהי כי-יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו:

[יג] אמרי-גא אחתי את למען ייטב-לי בעבודך ויחיותה נפשי בגלגלך:

"א – ינהי – זקף-גדול – 36 מופעים בתנ"ך של ויהי בזקף-גדול

ינהי – זקף-גדול – בתפקיד של שלוש או שניים באופן אחד ואחד באופן אחר.

[יא] ויהי – זקף-גדול, שלושה נסיונות לקחת את שרה מאברהם (פרעה, עוג הפליט ממלחמת ארבעה מלכים בחמישה (הערת ר' צדוק

כולל אור משה), אבימלך) בלי עוג פעמיים לקחת את שרה, ופעם ארע ליצחק (אבימלך) שחמד את רבקה אשתו

[יא] ויהי – זקף-גדול, **בבלי שבת לא,ב משנה**. על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן: על שאינן זהירות בנדה, בחלה, ובהדלקת

הנר. **(לב,א)** ראשית קראתי אתכם - על עסקי ראשית הזהרתי אתכם, נשמה שנתתי בכם קרויה נר - על עסקי נר הזהרתי אתכם. אם

אתם מקיימים אותם - מוטב, ואם לאו - **הריני נוטל נשמתכם**. ומאי שנא בשעת לידתן? אמר רבא נפל תורא - חדד לסכינא.

רש"י בבלי שבת לב,א

הריני נוטל נשמתכם - ותאבד רביעית דמכם, ויכבה נרכם, ויבטל שם ראשיתכם, ונשים נצטוו על כך, כדאמרינן בבראשית רבה: היא

איבדה חלתו של עולם - שעל ידה נטרד אדם הראשון שנותרם כחלה, וככתה נורו של עולם, ושפכה דמו, ועוד, שצרכי הבית תלוין בה.

נפל תורא - לארץ, שהוא עומד לשחיטה הכל אומרים: חדדו לסכינא עד שלא יקום, ויהא טורח להשליכו, כך, הואיל ואיתרע מזלה -

מזומנת פורענותה לבא.

[יא] ויהי – לשון צער, שהצער לאשה הוא בכל מצב סכנה לחייה ולא רק בשעת לידה כפי' **רש"י בבלי שבת לב,א** הואיל ואיתרע מזלה -

מזומנת פורענותה לבא. (הערת ר' צדוק כולל אור משה בשם המהר"ל יעקב חשש לשלוח את בנימין מפני הסכנה בדרך, אשה נקראת

בית הפך של דרך שהיא סכנה.) כאן אברהם ושרה בדרך ונכנסו לסכנת חיים ועריות ובזכות ששרה אמנו שמרה שלושה אלו כפי שמפורש

אחר מותה **רש"י בר' חיי שרה כד,סז) האהלה שרה אמו** - ויביאה האהלה ונעשית דוגמת שרה אמו, כלומר: והרי היא שרה אמו; כל

זמן שהיתה שרה קיימת, היה נר דולק באהל מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל; ומשמתה - פסקו,

וכשבתה רבקה - חזרו. בראשית רבה (ס,טז).

ולמדרש המבוסס על הכתוב **ישעיהו נא,א: שמעו אלי רדפי צדק מבקשי ה' הביטו אל-צור הצבתם ואל-מקבת בור נקרתם:**

הדורש כי בתחילה נגזרה גזירה, שלא יולידו יש לענות שאפשר כי כבר השתנתה הגזירה ושרה כבר קיימה מצוות נדה, או לומר כי סיפור

המעשה מתיחס לשתי מצוות שיכלה לקיים ולשלישית שקיימה בבוא העת.

[יב] ויהי – רביע, ע"פ **רמב"ם ספר המדע הל' יסודי תורה פ"ה ה"א – ה"ד** - מצוות קידוש השם (ראה גם ס' החינוך מצוה רצו, וש"ע

יו"ד סי' קנז,הלכות מלכים פ"י ה"ב ... אינו מצוה על קדוה"ש)

באילו תנאים ישראל ימסור נפשו על קידוש השם ובאילו תנאים לא ימסור נפשו על קידוש השם.

(א) – הבחנה בין שעת השמד ולא שעת השמד. **רמב"ם יסודי תורה פ"ה ה"ג** – מגדיר שעת השמד כגזירת גויים לבטל דתם של ישראל או

לבטל מצוה מן המצוות בין נאנס בפני עשרה מישראל בין נאנס בינו ובין הגויים - יהרג ואל יעבור

סיפור המעשה בירידת אברהם למצרים אינו בשעת השמד ולא אנסו את אברהם לעבור על המצוות. לכן **[יב] ויהי** – רביע, מרמז לארבע

מצבים שלא בשעת השמד ע"פ **רמב"ם הל' יסודי תורה פ"ה ה"ב**

1 – האם הישראל נדרש לעבור על אחת משלוש המצוות עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים – יהרג ואל יעבור

2 – בשאר המצוות אם הגוי מצווה לעבור על שאר המצוות לחנאתו של הגוי, כגון יבשל לו, או אנס אשה לבועלה וכיוצא בזה, – יעבור

ואל יהרג

3 – בשאר המצוות אם הגוי מצווה להעבירו על המצוות בלבד (ולא להנאת הגוי) אם אין שם עשרה מישראל - יעבור ואל יהרג

4 – בשאר המצוות אם הגוי אנסו להעבירו על המצוות בלבד (ולא להנאת הגוי) בעשרה מישראל - יהרג ואל יעבור

רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, וכו'

ולכן אברהם אבינו פעל כל מה שאפשר שיעבור ואל יהרג וזה הכתוב **[יב] ... כי-יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת**

והרגו אתי ואתך יחיו: [יג] אמרי-גא אחתי את אם היו אומרים לו במפורש ככתב **רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ה**

נשים שאמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחת מכן ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כולכן יטמאו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת

מישראל, וגו' אז יהרג ואל יעבור. אבל כאן לא הייתה שעת שמד (**רמב"ם שם ה"ב**) המצרים לקחו את שרה בעצמם ולהנאתם ולא אנסו

את אברהם לעבור על המצוות, ואין שם עשרה מישראל, לכן לא היה על אברהם למסור נפשו. ועוד שאפשר היה שלא יפגעו בה כמרומז

בטעמי מהפך פשטא בכתוב **כי-יראו אתך המצרים** (הערת חיצונית כהן כולל נתיבות צבי: אונקלוס תרגם **כי** – כאשר, לכן תבנית

הטעמים משה למשמע **תנאי** כ-**זוהר תזריע נב,א** שאם שרה תשמר מעבירה לא יפגעו בהם). ועוד ב-**זוהר** הנ"ל נדרש כי מלאך מגן היה

לשרה ולכן לא חשש אברהם לשלומה, אבל חשש לשלומה. הרב שטרומ מאורות הדף פסחים קיה התשס"ו בשם חת"ם סופר: א"א היה יחיד שהאמין בה' ולא

ידע אם יהיו אחרים שיבואו עמו לכן מסר נפשו כשהשליכוהו לכבשן. אבל אחרי שה' הבטיחו שיעשהו לגוי גדול, הקפיד לשמור עצמו כדי שתתקיים הבטחת ה'. ובשם גדולים

רק כאשר א"א היחיד שהאמין בה' ניצל מהכבשן ע"י יחידו של עולם, הכיר העולם בה' וזה היה בשנתו ה-52 של א"א והיא שנת 2000 לבריאה ואז הסתימו 2000 שנות

והוא והחלו 2000 שנות תורה.

[יב] ויהי – רביע, 57 מופעים בתנ"ך, 20 בתורה, 3 – בראשית, 3 – שמות, 5 – במדבר, 9 – דברים

[יב] ויהי – רביע, רביע מרמז לכסא הכבוד שפעמים הוא במידת הדין ובהתגבר הרחמים הוא במידת הרחמים.

[יב] ויהי – רביע, צירוף שם הוי"ה לחודש תשרי שבו ארבעה ימים טובים המתחיל מראש השנה – יום הדין, יום הכפורים, חג הסוכות

– הרגל שעליו נאמר ושמתחך וממנו לומדים לשאר ימים טובים, שמיני עצרת – יחוד ה' ומנסת ישראל

[יב] ויהי – רביע, ו"ה – צירוף המרמז למידת הרחמים המקדימה ל-י"ה צירוף המרמז למידת הדין, וב-**זוהר תזריע נב,א** נדרש כי מלאך

מגן היה לשרה ובזכות הישמרות שרה מעבירה ייטיב ה' עמם בעולם הזה ובעולם הבא. וע"פ זוהר בפר' וארא מלאך קשור לאחד מן

הארבעה המלאכים הראשיים שהם בארבעה צדדי כסא הכבוד ולכל אחד מהם קבוצות מלאכים העושים שליחותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **הצניעות והשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקדף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך; **רבו**; **דרגא** – מוציא; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** – טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, ויתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.3 בראשית לך-לך יב, (התשע"ה)

בראשית לך-לך יב,ב: וְאֶעֱשֶׂה לְנֹי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרַכָּה:
בראשית לך-לך יב,ג: וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָה וּמִקְלָלָה אֲאֹר וְנִבְרַכְךָ בְּךָ כָּל מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה:
מקור לנוסח חלקים בברכת אבות בתפילת עמידה, שורש ברכת כהנים

(טט – שני מטבע תפילה לפי הזמין והענין) **בבלי פסחים קי"ב**, ... וחותרם בגאולה. אמר רבא: קריאת שמע והלל – (טט – חותם הברכה) גאל ישראל (טט – בזמן עבר), **דצלותא** (טט – בתפילת שמונה עשרה, חותם ברכה ששית) – גואל ישראל (טט – זמן הווה). מאי טעמא – דרחמי נינהו (טט – אלו ברכות בהם המתפלל מבקש על צרכיו). אמר רבי יירא: **דקידושא** – אשר קדשנו במצותיו וצונו (טט – בזמן עבר), **דצלותא** (טט – בתפילת עמידה בשבת ויו"ט ברכה רביעית) – קדשנו במצותיך (טט – בזמן עתיד). מאי טעמא – דרחמי נינהו (טט – גם בברכה רביעית בשבת ויו"ט המתפלל מבקש על צרכיו). (טט – אגב קידוש מביא עוד הלכה במטבע הקידוש) אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. כתיב הכא **(ד' ראה טו,ג) לַמַּעַן תִּזְכֹּר אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ (מֵאֲרָץ מִצְרָיִם)** וכתוב התם **(שם' יתרו כח) זְכוֹר אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְקַדְּשׁוֹ**. אמר רבה בר שילא (ג"א בר יירא): (טט – חוזר לשינויים במטבע הלשון) **דצלותא** מצמיח קרן ישועה (טט – למרות שהברכה פותחת "את צמח דוד עבדך תצמיח, החתימה ללא הזכרת שם דוד), **דאפטרותא** (טט – ברכת ההפטרה מזכיר מלכות דוד והותם במלים) מגן דוד. **(שם' ב' טו,ג) וְעֲשִׂיתִי-לְךָ שֵׁם גְדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים** (רש"י – כאברהם כיצחק ויעקב), תני רב יוסף: זהו שאומרים מגן דוד (טט – ללא הסבר על ההבדל בין התפילה ובין ההפטרה). אמר רבי שמעון בן לקיש: **(בר' לך יב,ב) וְאֶעֱשֶׂה לְנֹי גְדוֹל** – זהו שאומרים אלהי אברהם, **וְאֶבְרַכְךָ** – זהו שאומרים אלהי יצחק, **וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ** – זהו שאומרים אלהי יעקב, יכול יהו חותמין בכולן – תלמוד לומר **וְהָיָה בְרַכָּה** – כך (טט – בהזכרת שם אברהם) חותמין, ואין חותמין בכולן.

הפעלים ברישא של הפסוק **וְאֶעֱשֶׂה לְנֹי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ** בלשון עתיד, פועל הסיפא של הפסוק **וְהָיָה בְרַכָּה** בלשון הווה. מקטע זה ב-**בבלי פסחים קי"ב**, למדו שבתפילה מבקשים בלשון הווה על העתיד. כעין מאמר **בית הבחירה למאירי פסחים קי"ב**, ... ושל תפלה גואל ישראל מפני שהיא תפלה ובקשת רחמים לזמן שהוא בו ולעתיד

בבלי נדרים לב,ב אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל: ביקש הקדוש ברוך הוא להוציא כהונה משם, שנאמר: **(בר' לך יד,ח) וְהָיָה כִּהֵן לְאַל עֲלִיּוֹן**, כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם, שנאמר: **(בר' לך יד,ט) וְיִבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר בְּרִיךְ אַבְרָם לְאַל עֲלִיּוֹן** **קִנְיָ שְׁמַיִם וְאָרֶץ: (בר' לך יד,ז) וּבְרִיךְ אֱלֹהֵי אֲבֹתָי** אמר לו אברהם: וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו? מיד נתנה (את הכהונה) לאברהם, שנאמר: **(תה' ק"א) פ נָאֵם ה' לֵאדֹנָי שֵׁב לִימִינִי עַד-אֲשִׁית אֲלֵיךָ הַדָּם לְרִגְלֶיךָ:** ובתריה כתיב: **(תה' ק"ד) נִשְׁבַּע ה' לֵאמֹר וְהָיָה כִּהֵן לְעוֹלָם עַל-דַּבְּרֹתֵי מִלְכֵי-צָדִיק:** והיינו דכתיב: והוא כהן לאל עליון, (שם בן נח) הוא כהן – ואין זרעו כהן. הדרן עלך ארבעה נדרים.

במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא ... כך הקדוש ברוך הוא מדלג ומקפץ מכנסת זו לכנסת זו כל כך למה בשביל לברך את ישראל שנאמר **(שם' יתרו כבא) בְּכָל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת-שְׁמִי (אֲבֹא אֵלַי וּבְרַכְתֶּיךָ):** באי זו זכות בזכות של אברהם אבינו **(שם-בבלי נדרים לב,ב)** למדנו שאברהם אבינו נתמנה לכהן לה' והוא מעביר כח הברכות לכהנים) דכתיב **(במ' נשא ו,ג) כֹּהֵן תִּבְרַכְךָ**, כמה דתימא **(בר' לך טו,ה) כֹּהֵן יִהְיֶה זְרַעְךָ:** דרשה בכעין גזרה שוה.

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאהרן ולבניו **כֹּהֵן תִּבְרַכְךָ** וגו' אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולמים לכהנים את אומר שיברכו אותנו אין אנו צריכין אלא לברכותיך ולהיותנו מתברכים מפך הה"ד **(ד' תבוא טו,ט) הַשְּׂקִיפָה מִמַּעַל קְדָשְׁךָ מִן-הַשָּׁמַיִם (וּבְרַךְ אֶת-עַמְּךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֲרָץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: ס).** אמר להם הקדוש ברוך הוא אף על פי שאמרת לכהנים שיהיו מברכין אתכם **עמהם אני עומד ומברך אתכם** לפיכך הכהנים פורשים את כפיהם לומר שהקב"ה עומד אחרינו (טט – **שח"ש ב,ט) הַנֶּהֱ-זָה עוֹמֵד אַחֵר קְתָלְנוּ**) ולכך הוא אומר **מִשְׁגִּיחַ מִן-הַחֲלֹנוֹת**: מבין כתפותיהם של כהנים **מִצִּיץ מִן-הַתַּרְרִים** מבין אצבעותיהם של כהנים, **(שח"ש ב,ג) עֲנֵה דוֹדִי וַאֲמַר לִי (במ' נשא ו,ג) וְאֲנִי אֶבְרַכְכֶם:** (טט – הכתוב המסיים את ברכת כהנים והמלמד שבשעת ברכת כהנים ה' מברך בקולם של הכהנים וגם מברך לכהנים) **(במ' נשא ו,ג) כֹּהֵן תִּבְרַכְךָ**, הה"ד **(בר' לך יב,ב) וְאֶעֱשֶׂה לְנֹי גְדוֹל** וגו' א"ר פנחס בן יאיר ז' ברכות בירך הקדוש ברוך הוא את אברהם ואלו הן **(בר' לך יב,ב) וְאֶעֱשֶׂה לְנֹי גְדוֹל**, **וְאֶבְרַכְךָ**, **וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ**, **וְהָיָה בְרַכָּה**, **(בר' לך יב,ב) וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָה וּמִקְלָלָה אֲאֹר**, **וְנִבְרַכְךָ בְּךָ**, כנגד שבעה פסוקים שבמעשה בראשית שכתוב בהן כי טוב,

מהרש"א חידושי אגדות פסחים קי"ב, ... דצלותא מצמיח כו' דאפטרותא (טט – ברכת ההפטרה חותם במלים) מגן דוד כו' כיון דצלותא רחמי נינהו מתפללין אנו בזכות האבות בכל התפלות דהיינו אלהי אברהם כו' עד מגן אברהם אבל מגן דוד אין לומר בתפלה דרחמי היא (טט – אלו ברכות בהם המתפלל מבקש על צרכיו) ולא שייך להתפלל בזכותו שהרי אנו מתפללין על צמיחתו ויש לו (טט – לדוד) לתלות בזכות אחרים אבל תקנו מגן דוד גבי קריאת תורה לקיים המקרא **(שם' ב' טו,ג) וְעֲשִׂיתִי-לְךָ שֵׁם גְדוֹל** גו' ולפי שדברי נביא היה תקנוהו לגבי קריאת נביאים בהפטרה וק"ל:

זו שאומרים אלהי אברהם כו' הוא מבואר שזה הכתוב הוא תחלת דבר ה' עם אברהם ולא נאמר אלא בלשון סיפור דברים שזאת אעשה לך שתהיה **לְנֹי גְדוֹל** וגם ואברך ואגדלה גו' אבל לא בירך עתה בכל זה אלא שבישר לו עתה על כל הטובה וברכה שיתן לו ולבנו ולבנו בנו וזאת הראיה שדברים אלו בעצמם נאמרו שוב לאברהם דכתיב **(בר' יורא יח,ח) וְאֶבְרַכְךָ הָיוּ יִתְנֶה לְנֹי גְדוֹל** וכבר ידוע כי אלהים הוא בעל הכוחות וז"ש אלהי אברהם שזה הכח אלהי שיהיה **לְנֹי גְדוֹל** ניתן לאברהם אחר שהיו הוא ושרה אשתו עקרים וזהו שאומרים אלהי אברהם כי זה כח אלהי שיהיה **לְנֹי גְדוֹל** נתקיים באברהם, ואמר **וְאֶבְרַכְךָ** שזה כח אלהי לא נמצא באברהם אלא ביצחק שנא' **(בר' ח"ש כה,א) וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק** וז"ש אלהי יצחק כי זה כח הברכה שאמר **וְאֶבְרַכְךָ** נתקיים ביצחק, ואמר **וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ** גו' זה כח אלהי לא נגלה לאברהם וליצחק אלא ליעקב כי היה שמו ע"ש עקב ושפלות וגידל שמו הקדוש ברוך הוא **(בר' וישלח לה,ג) כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל יִתְנֶה שְׁמֶךָ** וז"ש אלהי יעקב שזה כח אלהי **וְאֶגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ** על יעקב נאמר ואמר יכול בכולן חותמין כי החתימה בשם של ד' שם אחדות על כולן נאמר ת"ל **וְהָיָה בְרַכָּה** כך חותמין כו' והי"ה הן אותיות של שם ד' ואל"ו הקדוש ברוך הוא שהוא יהא נזכר בחתימה כי אברהם הוא הראשון אשר על ידו נתייחד שמו של הקדוש ברוך הוא וכדלקמן אמר הקדוש ברוך הוא אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולם נאה ליחיד כו' ולזה גבי יצחק כתיב **(בר' ח"ש כה,א) וַיְבָרַךְ אֱלֹהִים** גו' ולגבי יעקב **(בר' וישלח לה,ג) וַיֹּאמֶר-לִי**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוט"ד) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, ט' – שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **הצניח ההשערת**, **אתחז**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אַלְהִים ... לֹא-יִקְרָא גו' אַבְל גְּבִי אַבְרָהָם זָכַר שֵׁם שֶׁל ד' בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים (טט – אפשר שכוונתו ל-**בְּר' לך טו,א**) **דְּבֶר-ה'** וא"ל **בְּר' לך טו,א**) **אַבְלִי מִגֵּן לָךְ** שהוא מעין החתימה אלו כוחות אלהים הם נסים נסתרים אבל נסים הנגלים פועל אותן הש"י בשמו המיוחד שם ההויה וז"ש למשה וארא אל אברהם גו' באל שדי גו' שהוא כח אלהי המשדד מערכה בנסים נסתרים לכל אבל שמי ה' הפועל נס נגלה לא נודעתי להם ועוד מפורש בפ' חלק:

מלמדנו ה- **מהרש"א** שנוסח חתימת הברכה "ברוך אתה הוי"ה" (הבא מן הכתוב **בְּר' לך יב,ג**) **וְהִנֵּה בְּרַכָּה**) מגן אברהם" מאחד את הכוחות האלהיים שבהם ה' מנהיג את העולם בנסים נסתרים, ומעורר הנהגה של נסים גלויים שהש"י פועל אותן בשמו המיוחד שם ההויה, ועל כך אנו מתפללים ג' פעמים ביום שיהיה גלוי אלקות בנגלה.

בְּר' לך יב,ג) **וְהִנֵּה** – טפחא בתפקידים אחרים (א) רבוי משמעות כפועל בכעין זמן מתמיד (ב) כרמז לשם הוי"ה המבטא יחידות ואחדות, (ג) כרמז לשם הוי"ה בצירוף חדש נבראש חודשו נברא האדם ועל-כן נקרא הרת עולם אע"פ שהבריאה החלה בכ"ה אלול, וזהו חדש שבו העולם נידון כל שנה מחדש (ד) וזהו צירוף שם הוי"ה שבו מקדים הרחמים (ו"ה) לגבורה (י"ה) נתבונן בר"ת וס"ת של הכתוב **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל**, ר"ת מלת גל"ו ס"ת כל"י, ע"פ **מהרש"א חידושי אגדות פסחים קיז,ב**, הקב"ה עושה את אברהם ובני ישראל לכלי המגלה אלקות בעולם, וכך כתב **שפת אמת** (בר' לך לך תר"ן) והאבות נעשו כלים אשר על ידיהם יכולין גם אנחנו להמשיך אלקותו ית' אלינו, וזהו כלי המטהר את העולם כנדרש ב-**במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא ד"א וְהִנֵּה בְּרַכָּה** והיה בריכה מה הבריכה הזו מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב רחוקים תחת כנפי השכינה.

טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קיג

ברכה ראשונה והיא אבות תניא מנין שאומרים אבות שני' הבו לה' בני אלים ומנין שאומרים גבורות שני' הבו לה' כבוד ועז ומנין שאומרים קדושות שנאמר הבו לה' כבוד שמו ופוחים באלהי אברהם דאמר ריש לקיש **(פסחים קיז,ב)** **בְּר' לך יב,ג**) **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי** **גְדוֹל** זה שאומרים אלהי אברהם **וְאֶבְרַכְךָ** זה שאומרים אלהי יצחק **וְאֶנְדְּבֶרְךָ שְׁמֶךָ** זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהיו חותמין ככולן ת"ל **וְהִנֵּה בְּרַכָּה** כך חותמין ואין חותמין ככולן והיא פותחת וחותמת בברוך מפני שהיא ברכה ראשונה והאחרות כולן הן ברכה הסמוכה לחברתה הילכך אין פותחות בברוך ואף על פי שאין מלכות בפתחתה י"א אלהי אברהם הוי כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם וי"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרינן בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות.

בְּר' לך יב,ג) **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל** – פשטא מונח זקף-קטן, **גְדוֹל** – זקף-קטן בתפקיד שני דברים בנוסח ברכת אבות הקשורים באברהם אבינו. (א) הברכה פותחת "ברוך אתה ה' אלהינו וא-להינו וא-להי אבותינו" ואינה ממשכה "מלך העולם" אלא בלשון ה-**טור** י"א אלהי אברהם הוי כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם ע"פ **מאור עינים** שעל ידי הליכה זו (של אברהם) יולד בן למאה שנים והוא מדת הגבורה שיתפשט בעולם שיתפרסם אלהותו יתברך על ידי יצחק במדת הגבורה וכמו שאמר הכתוב **בְּר' לך יב,ג**) **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ** וזה בלשון ה-**טור** וי"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרינן בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות. **סיכום**: הנוסח אלהי אברהם אלהי יצחק (ואולי גם אלקי יעקב) הוי כמו "מלך העולם" המנהיג את העולם במדות וכוחות שונים. לפי המהרש"א שם הוי"ה שבנוסח החתימה "ברוך אתה הוי"ה מגן אברהם" מאחד את כל המדות והכוחות, ושם אברהם כמייצג מדת החסד והאהבה, מייצג את תכלית כל המדות והכוחות והתכללותם בחסד ובאהבה.

(ב) ברכת אבות חותמת "ברוך אתה הוי"ה מגן אברהם", בלשון הטור ע"פ רשב"ל (בבבלי פסחים קיז,ב) יכול יהיו חותמין ככולן ת"ל **וְהִנֵּה בְּרַכָּה** כך חותמין (מגן אברהם) ואין חותמין ככולן. והסיבה לכך מוסברת (א) ב-**קדושת לוי** אברהם רומז על מידת אהבה (טט) – כנוי למידת חסד), יצחק ויעקב מייצגים התפארת והגבורה (ותכלית שניהם) הוא רק שיתעורר מדת אהבה, כי 'חותם' הוא תכלית הדבר. (ב) ב-**מאור עינים** עיקר החתימה וסוף הכוונת היא כך להתכלל בחסד שתועלת הצמצום שמצד הגבורות (יצחק) הוא להוליד הרחמנות (יעקב) שיהיו בני העולם יכולין לקבל את אור החסד הגדול וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו אין סוף וכי"ר בילא"ו.

(ג) סדר הברכות ע"פ **במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא** (טט השפעת פסוק **בְּר' לך יב,ג**) על סדר ברכות תפילת שמונה עשרה) ... א"ר חייא בר זעירא **וְהִנֵּה בְּרַכָּה** ברכתך קודמת לברכתך שמשם אומרים מגן אברהם אח"כ אומרים מחיה המתים, (טט השפעת פסוק **בְּר' לך יב,ב**) על סדר ברכות תפילת שמונה עשרה) ד"א **וְהִנֵּה בְּרַכָּה** והיה בריכה מה הבריכה הזו מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב רחוקים תחת כנפי השכינה

הסבר בהקבלה אל **(שם יתרו כ,ב) אַבְלִי תִי אֱלֹהֶיךָ**:

בְּר' לך יב,ב) **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל** – פשטא מונח זקף-קטן, זוהי גם תבנית הטעמים של הכתוב הבא בטעם עליון **(שם יתרו כ,ב) אַבְלִי תִי אֱלֹהֶיךָ** – פשטא מונח זקף-קטן, פשטא מרמז כי **אַבְלִי** – היחיד והבריאה מאוחדת בי, אשר שמי תי- וטעם מונח מרמז כי בשמי מונח שאני ומהוה ומחיה בתמידות הבריאה, ואשר ע"י שמי **אֱלֹהֶיךָ** – זקף-קטן בתפקיד שניים בראתי חומר ורוח.

בְּר' לך יב,ב) **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל** – פשטא מונח זקף-קטן, **אַבְלִי** – היחיד **וְאֶעֱשֶׂה** – פשטא, את אברהם ובניו **לְגֹי** יחיד, שטעם מונח מרמז שמונה בו בתמידות שני תפקידים המרומזים בטעם זקף-קטן במלת **גְדוֹל**, שע"פ **שפת אמת** (לך לך תר"ן) שרשם באברהם, והנה בני ישראל ... מיוחדים בב' אלו: (א) קרבנות ותפלה שתקנו האבות במקומם, שזה ענין התקרבות אל השי"ת, ותפילת י"ח ברכות בסדר קבוע היא עבודה של פתיחת שערי שמים ותיקון הטבע והבריאה המתחדש להיות דבוק לשרש, זה מתקן את עולם החומר; (ב) תורה ממשכה חיות רוחנית.

בְּר' לך יב,ב) **וְאֶעֱשֶׂה לְגֹי גְדוֹל** – פשטא מונח זקף-קטן, זוהי גם תבנית הטעמים העליונים של **(שם יתרו כ,ב) אַבְלִי תִי אֱלֹהֶיךָ** – פשטא מונח זקף-קטן, פשטא מרמז כי **אַבְלִי** – היחיד, תי- מונח, בשמי מונח היחוד והאחדות של הבריאה, **אֱלֹהֶיךָ** – זקף-קטן בתפקיד שניים בראתי בריאה בשני אופני צמצום: אור סובב (המקיף, נקרא גם עיגולים, נפש, ממנו נברא עולם החומר בנפילה, בעולם אחד) ואור ממלא (הפנימי, נקרא גם קו יושר, רוח, שבו יש סדר השתלשלות רוחנית).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

(בר' לך יבג), וְאֶעֱשֶׂה לְנָוִי גְדוֹל – פשטא מונח זקף-קטן,

אָנְכִי – היחיד וְאֶעֱשֶׂה – פשטא, את אברהם היחיד למתקן עולם במלכות ה' – מונח, שמי שמונח בו היחוד והאחדות של הבריאה, ע"י אברהם ובניו שיהיו לְנָוִי – מונח, המונח בתכלית לפרסם היחוד והאחדות, ע"י גְדוֹל – זקף-קטן בתפקיד שני דברים, שע"פ שפת אמת (לך לך תר"ן) שרשם באברהם, והנה בני ישראל הם מיוחדים בב' אלו: (א) קרבתו ותפלה שתקנו האבות במקומם, שזה ענין התקרבות אל השי"ת, ותפילת י"ח ברכות בסדר קבוע היא עבודה של פתיחת שערי שמים ותקון הטבע והבריאה המתחדש להיות דבוק לשרש, זה מתקן את עולם החומר; (ב) תורה ממשיכה את אור המלא.

וְאֶעֱשֶׂה לְנָוִי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ – פשטא מונח זקף-קטן מונח זקף-קטן במלה אחת

(א) פעמיים זקף בין שני קיסרים כעין הקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה

(ב) **וְאֶבְרַכְךָ – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה נאמר באחד וחל על הכל, נקרא גם ריבה וריבה את הכל.**

כמסקנה מ-**בבלי פסחים קיז,ב** ופירושו המאירי לגמרא זאת: חתימות ברכות תפילות עמידה הן בלשון הווה שמשמעותן מכאן ולהבא, וזה בכעין הקש מלשון הכתוב **בראשית לך-לך יבג, ג:** שהוא בלשון עתיד ומשמעותו מכאן ולהבא באופן שחוזר וקורה. דבר זה מתבטא במיוחד בכתוב **וְהָיָה בְרַכְּךָ כְּנֹדֶרְשׁ ב-במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יא ... מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא הרי הברכות מסורות לכם, הכהנים יהיו מברכים את בני כשם שאמרתי לאברהם אביהם (בר' לך יבג), וְהָיָה בְרַכְּךָ לְכַךְ נֹאמַר ((כמ' נשא ו,ג), זָבַר אֱלֹ-אֱרֹן וְאֵל-בְּנָיו לְאֹמֶר) (את-תברכך (את-בני ישראל אומר להם: ס).**

הקב"ה העביר את הכח הברכות לברך את כל העולם לאברהם אבינו שזה נאמר באחד וחל על כל דורות בני ישראל, אברהם מסר כח הברכות ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב לכהנים, נמצא שהכהנים (חוזרים ו-) מברכים מכח הברכה שנתנה לאברהם אבינו.

ועוד כעין הקש שבתורה הוא רמז בתבנית הטעמים ובנביא הוא בכתוב **וְאֶבְרַכְךָ – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה נאמר באחד וחל על הכל, נקרא גם ריבה וריבה את הכל. ברכת התפילה הראשונה חותמין ב-מגן אברהם. ברכת ההפטרה האחרונה חותמין ב-מגן דוד, כפי שהובטח לדוד בכתוב (שם' ב' ז,ט), וְעֲשִׂיתִי-לְךָ יָשָׁם גְדוֹל פֶּשֶׁם הַגְּדֹלִים (רש"י – כאברהם כיצחק ויעקב), מפה מצאו חכמים סמך לתקנתם לקביעת הנוסח של ברכת ההפטרה האחרונה.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצית ההשערות: אתגז, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח רבי; **המקד פשטא** – מוציא פשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **דגא** – מצריך; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרפא** – שני משמעות, רבוי משמעות; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסו 1** – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכנין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.4 **בראשית לך-לך יב,א (התשע"ו)**

בראשית לך-לך יב,ג: וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ וּמִקְלָלָהּ אָאָר וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה:

פי' אור-חיים - **וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ** כשיהיו לך בברכה אחת ב' שהם (טט: כנאמר קודם המברך ו-1) המקלל ומתכוין לברכה (ע"פ **בבלי מועד קטן ט,ב**), שלא תאמר כי עיקר המברך הוא הראשון ואין הב' אלא מפרש, תלמוד לומר **מִבְּרַכְיָהּ** כי שניהם יתברכו. **אור-חיים** ... והמקללים הם שני פרטים, פרט אחד יש שישנה בברכה ו**נמשכת התבה למעלה** (טט: לכתוב לפניו), ופרט אחד הם בארירה ו**נמשכה התבה למטה** (טט: לכתוב אחריה) ... ואומר **וּמִקְלָלָהּ**, יש גם כן להסמיכה למעלה (פי' **מאורי אור** - י"ל כי **וּמִקְלָלָהּ** מוסב על **מִבְּרַכְיָהּ**) והוא על דרך אומרים במסכת **תענית** (דף **נא**), טובה קלה שקללם אחיה השילוני מברכה שברכס בלעם וכו' (טט) - וגם נמשך למטה) **וּמִקְלָלָהּ** פרט אחר שאינו אלא מקלל, לזה **אָאָר**. (ע"פ מאורי אור ומאורי חיים הוצאת עוז והדר התשס"ד)

בבלי מועד קטן ט,א רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רבי שמעון בן יוחי, איפטור מיניה באורתא. ... אמר ליה לבריה: בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכון. אזל, ... (מועד קטן ט,ב) אמר להו: דאמר לי אבא: זיל גבייהו דליברכון. - אמרו ליה: יהא רעוא דתזרע ולא תחצר, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חדתא. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה: לא מבעיא דברוכי לא בירכן - אבל צעורי צעורן. - אמר ליה: מאי אמרו לך? - הכי והכי אמרו לי. - אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו; תזרע ולא תחצר - תוליד בניס ולא ימותו. תעייל ולא תיפוק - תעייל כלתא ולא ימותו בנך דליפקון. תיפוק ולא תעייל - תוליד בנתא ולא ימותו גוברייהו וליהדרו לותיך. ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך - דהאי עלמא אושפיזך וההיא עלמא ביתא, דכתיב קרבם בתימו לעולם אל תקרי קרבם אלא קברם. לבלבל פתורך - בבני ובנתא, ולא יתחזי שתא חדתא - דלא תמות אנתך ולא תנסב אינתא אחריתא.

וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ, ... מִבְּרַכְיָהּ – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל. רוצה לומר שהכליל את כל האפשרויות. אפשרות (א) היא כפשט **מִבְּרַכְיָהּ** מברכים רבים, ו-**אור חיים** פי' אבל **מִבְּרַכְיָהּ** את כולם יברך. אפשרות (ב) תילמד מפ' **אור חיים ונמשכת התבה למעלה** (טט: לכתוב לפניו) בכך שטעם טפחא ללא מרכא לפניו במלת **וּמִקְלָלָהּ** פועל בתפקיד התפשטות אפיון (תכונה) של תוכן מלה זאת אל הכתוב לפניו. ואז נלמד שיש ברכה בתוכן הנדמה לקללה.

אָאָר – אתגז, מגביל קללת ה' למקלל את אברהם ומעכבה עד שהמתכוין לקלל יקלל בפועל **אור חיים** ... ויש לשאול למה שינה לשונו (טט: היינו סדר כ') בענין הברכה אמר **וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ** הקדים ברכתו לברכתם ובקללה הקדים קללתם לקללתו. הטעם הוא כי המברך יקדים ה' לברכו קודם שיברך לאברהם מה שאין כן המקלל לא יקדים ה' לאור אותו. והטעם הוא כי יחפוץ ה' להפחיד לבל יזלזל אדם בכבודו של אברהם. וזולת זה אם יקדים ה' לקלל מי שהוא עתיד לקלל (והוא יפגע קודם שקלל) לא יורגש הדבר כי הוא זה סיבה ויכשלו בירכו בני אדם גם בני איש. אבל בערך הברכה אין מכשול. ואם לצד ההטבה, הנה מבורכים בו כל המשפחות. גם טעם הקדמת ברכת המברכים כדי שתתקיים ברכתם לאברהם:

וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ – מונח זקף-קטן, זקף-קטן שני כיווני הסבר. דרך הסבר של **אור חיים** ... **וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ** וגו'. וזה הוא ההפך שבין **מִבְּרַכְיָהּ** לשאינו מברך ולא מקלל כי מברכו יברכהו ה' בכבודו מפיו אבל שאר **מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה** יתברכו מאמצעות אברהם: **מִשְׁפַּחַת** – מרכא, מרבה לברכה **הָאָדָמָה** – סלוק מגביל הברכה רק למי שאברהם יחליט שראוי לברכה מבין המשפחות האדמה שלא מברכות אותו מיוזמתן.

דרך הסבר של **תורה תמימה** **וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ** – מונח זקף-קטן, ענין של שתיים **תורה תמימה** **וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ** - א"ר אלעזר, מאי דכתיב **וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה**: אמר לי' הקדוש ברוך הוא לאברהם, **שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך, רות המואביה ונעמה העמונית**^(ט) [יבמות ס"ג א']:
תורה תמימה הערה ח) ונראה דייק הלשון **וּנְבִרְכֶיךָ** דלפי פשוטו הול"ל והתברכו, וכמו דכתיב בס"פ וירא, ודריש **וּנְבִרְכֶיךָ** מלשון מברך את הגפן (כלאים פ"ז מ"א), ודריש על רות ונעמה שיצאו מהן מלכים ונביאים, מרות - דוד המלך, ומנעמה אמו של רחבעם יצא אסא ויהושפט חזקיה וישעיהו הנביא:

תורה תמימה **כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה** - א"ר אלעזר, מאי דכתיב **וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה**, אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל^(ט) [יבמות ס"ג א']:
על לשון בבלי יבמות סג, יש דרכי הסבר אחדות. נביא כאן דעת התורה תמימה ודעת בית הבחירה .
(בדרך הסבר ה) **תורה תמימה הערה ט**) לא נתבאר מי ומה הם משפחות הדרות באדמה, והלא כל העולם דרים באדמה [וכמו שהקשו כהאי גונא בשבת פ"ה א' על הלשון **(בר' וישלח לו,ב)** **יִשְׁבֵי הָאָרֶץ** אטו כו"ע יושבי רקיע הם, עיין שם ולפנינו ס"פ וישלח]. ונראה דקאי על כל משפחות הבעלי חיים שהם דרות על האדמה ממש, וכן מציינו בלשון חז"ל דקרו לבהמות וחיות גדולי קרקע [עירובין כ"ז ב' ובכ"מ]. גם י"ל דקאי על פראי אדם השוכנים בנקיקי הסלעים וכדומה. ודריש כן מדלא כתיב כל גויי הארץ כלשון הפסוק ס"פ וירא והתברכו בורעך כל גויי הארץ:

(בדרך הסבר ה) **בית הבחירה למאירי יבמות סג,א**
... לעולם יתעורר אדם למצות להיות נמנה מכלל הצדיקים שכל העולם אינו מתברך אלא בשבילם. דרך הערה אמרו **וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה** אפילו משפחות הדרות באדמה אינם מתברכות אלא בשביל ישראל כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא (ללא כל קשר לעם ישראל) אינם מתברכות אלא בשביל ישראל:

לדרך הסבר זאת נסביר את הדברים הבאים
כָּל (חולם חסר) – יש אומרים שמשמעו ממש הכל שלא כמו **(בר' ויצא נח,ד)** **כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה** שמשמעו לא ממש הכל.
כָּל – טפחא, כפותחת טפח להתאפיין מן הכתוב אחריה **מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה**: ולהקיף ממש את **כָּל** (חולם חסר) הבריאה, האנושות והחי והצומח והדומם ומה שקורה להם. וכדוגמת נדרש ב-**ב"ר פו' לט וּנְבִרְכֶיךָ בְּךָ** וגו' הגשמים בזכותך, הטללים בזכותך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טווד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות: אנתח, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשוטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרוא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיים – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיקרה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

רוצה לומר כי כל מה שקורה בבריאה אינו אלא בשביל ישראל, ומשתלב יפה בפשט של **(בר' ויצא כח"ד)** ו**פברצת ימה נקדמה וצפנה ונגבה** התפשטות דעת ה' וברכתו לכל העולם ע"י בני ישראל.

ראה **(בר' ויצא כח"ד)** ... ו**נגרכי בג פל-משפחת האזמה ובזרעך**: לענין יוחסין בעם ישראל ומי מותר לבוא במי.

בראשית לך-לך יבד: ונגלך אבכם פאשר דבך אליו ה' ונגלך אתו לזט ואבכם בן-חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן:

פאשר – קדמא, לפי ש-**בבלי ע"ז ט,א** אומר כי מסורת בידניו כי פסוק **(יב,ה)** מלמד שזאת היתה שנת אלפיים לבריאה ולכן אברם היה בן חמישים ושתיים לכן לפחות פסוק **(יב,ד)** ואולי גם הפסוקים **(יב,א-ג)** מיקומם כאן מקדים את הזמן שבו קרו בפועל בעשרים ושלוש שנה.

ע"פ סדר עולם אברהם אבינו נולד בשנת 1948 לבריאת העולם. שנת דור הפלגה הייתה 1996. הרי שאברהם אבינו היה אז בן 48. תיכף אחרי שניצל מאור כשדים **(בר' נח יא,א)** ו**ינקה תרח את-אבכם בגו ואת-לזט בן-תבירן בן-בגו ואת שרי בלזטו ואת אשת אבכם בגו ויצאו אבם מאור פשדים לקלל את-ארצה פנעו ויצאו עד-חרן וישבו שם:**

תורה שלמה [צב] מביא מזהר חלק א עח "אמר רבי אלעזר דהא לא כתיב ויצא אברם וגו' אלא **(ברלך יב,ד)** **ונגלך אבכם**, דהא יציאה בקדמיתא עבדו דכתיב **(בר' נח יא,א)** ו**יצאו אבם מאור פשדים** וגו' **(ברלך יב,ד)** **פאשר דבך אליו ה'** דאבטח ליה בכלהו הבטחות. ... א"ר אבא ... מה כתיב **בצאתו מחרן**, א"ר אלעזר מחרן כתיב וההיא (טט - **בר' נח יא,א**)) יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא." על בסיס **זהר חלק א עח** ועל בסיס **בבלי עבודה זרה ט,א** המובא ב- **(ברלך יב,ה)** מוצע ללמוד כך: משיצאו מאור כשדים שהו בחרן ארבע שנים כמרומוז בטעם רביע של **ואבכם** בתפקיד ארבע שנים. ואז אברהם אבינו בגיל 52 שנה יצא לארץ כנען. ושהה בה 18 שנה שבסופן הייתה ברית בין הבתרים, ואברהם אבינו היה אז בן 70 וחזר לחרן. שהה שם חמש שנים כמרומוז בתבנית הטעמים מונח רביע של **ונגלך אבכם** בתפקיד חמש שנה. ואז יצא בצווי ה' לארץ כנען ולא חזר עוד לחרן. מוסיף "נחלת יעקב" כי מספר תבות הפסוק **(ברלך יב,ד)** 17 ועם הכולל 18 שיכסה את חלק השנה ששה בדרך הלוח ושוב, הרי 18 שנה. ועוד כי מספר 17 גיל "טוב" הרי אלו כל ההבטחות שהבטיחו ה'.

תורה שלמה [צב] מביא כי ב-זהר חדש דרוש פסוק זה על הנשמה ויצה"ר ... **אבכם** זו היא הנשמה, **פאשר דבך אליו ה'** להכנס באותו גוף, **ונגלך אתו לזט** זה יצה"ר.

אפשר כי טעם רביע של **אבכם** בתפקיד ארבע מרמז על ארבע בחינות החיוני שבאדם נפש רוח נשמה חיה וקשרם לארבע עולמות (אור החיים) ונסביר כי אותיות **אבכם** כעין נוטריקון א'צילות ב'ריאה יציר'ה מ'עשה. ומונח רביע של **ונגלך אבכם** מרמז על חמשה חלקים רוחניים נפש רוח נשמה חיה יחידה ומתי הן נכנסים באדם (פני יהושע) ונסביר כי אותיות **אבכם** כעין נוטריקון מ'לכות תפאר'ת ב'ינה א"ב – רמז לאבא היא ספירת החכמה, א' לעצמה רמז למקור שמעל חכמה, כתר **(בן איש חי שנה שניה בהר בחקותי הקדמה)** אפשר הכוונה לארץ אנפין. מקור לדברים למשל ב-**בראשית רבה פר' בראשית פר' יד סימן ט**, על בסיס **(קהלת ג,א)** **מי יודע רוח בגי האדם** וגו', **זוהר רעיא מהימנא כרך ב פר' תרומה דף קנח,ע"ב**. כאן מובאים מקורות עם מעט הסבר.

אור החיים (וי אמר כב"ב) ו**בת-כנן פי תהיה לאיש זר** וגו'... עוד אמרו ז"ל **(זוהר ח"א פ ב צד ב)** כי בחינות החיוני שבאדם יתייחס אליו ד' כינויים, יש שיקרא נפש, ויש שיקרא רוח, ויש שיקרא נשמה, ויש שיקרא חיה, בסוד כי רוח החיה באופנים, ותקרא נשמה לנשמה. ואמרו אנשי אמת כי בחינה הבאה מאור עולם העשיה לצד היותו מועט ואין בו אלא כל שהוא מהחיונית המנענע, והוא הוא שמרגיש במורגשות עולם הזה, ועשה ה' ככה לסיבת העולם להיותו גס, וזו תקרא נפש, והבא מאור עולם היצירה לצד היותו עליון מעולם העשיה הארתה גדולה ותקרא רוח, והבאה מאור עולם הבריאה תקרא נשמה לצד הדרגתה, והבאה מאור עולם האצילות תקרא נשמה לנשמה:

פני יהושע בבלי ברכות י,א

... והנראה לענ"ד ליישב הכל בהערה אחת לפי מה שמצאנו בספר הזוהר ובספרי המקובלים שחמשה מיני נשמות מצינו באדם והן נפש רוח נשמה חיה יחידה וכמו שישד הקליר במוסף דר"ה והענין מבורא יותר במקובלים ששלשה מהם נפש רוח נשמה ישנן בכל מיני בני אדם דהיינו נפש הוא נפש התנועה הנתונה בו משעת העיבור שבאותו זמן מתחיל הולד להתנועע ונפש זו היא מספירת המלכות שבי' ספירות וחלק נשמת הרוח באה לכל אדם משעת הלידה והיא מספירת התפארת שבי' ספירות וחלק נשמת הנשמה ממש באה לו משעת היניקה והיא מספירת הבינה הנקראת אמא עלאה והיא אם הבנים כדכתיב כי אם לבינה תקרא על שם שכל השבעה מדות התחונות יונקות ממדה זו

... אלא שאם זכה הצדיק זוכה לנשמה יתירה העליונה הנקראת חיה והיא ממדת חכמה ודבר זה אי אפשר להמצא כי אם כשמגיע האדם לכלל גדלות היינו שהוא בן י"ג שנים ויום אחד שאז נתחייב במצות ונכנס בו היצר טוב ומאז ע"י מעשיו זוכה מעט מעט ע"י התגדלות לנשמת חיה הנזכרת. אמנם כן החלק הה' שהיא נשמת יחידה אין שום אדם זוכה בו בחייו אפילו צדיקים גמורים וזלת משה רבינו בלבד ולא זולתו אבל הצדיקים גמורים ודאי זוכין לנשמת יחידה לאחר מיתתן ... נמצינו למידין ... שלזה הענין נתכוון רשב"י ... שהוא בעל אגדה זו דהני חמשה ברכי נפשי שאמר דוד ע"ה הם כנגד חמשה חלקי מיני נשמות הנוכרים ... ובודאי כשהאדם זוכה לנשמת חיה ע"י מעשיו ומגביר היצר טוב על יצר הרע אין לך מפלה של רשעים גדולה מזו כמ"ש דוד ולבי חלל בקרבי ודרשו רבותינו כנגד יצה"ר והיינו נמי סיפא דקרא ורשעים עוד אינם, אמנם על חלק נשמת יחידה שכבר זכרנו שהיא באה לאחר מיתה היינו דקאמר כיון שנסתכל ביום המיתה אמר שירה, כן נראה לי:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני כ"י במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**, **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב מצב אחד המוטעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסקו-ב – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – זקף-קטן השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.5 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ז)(בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ב,ח: וַיֵּטֶע ה' אֱלֹהִים גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יֵצֵר:

בראשית לך-לך יב,ו: [ו] וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׂכֶם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה וַהֲפִנְעֵנִי אִין בְּאֶרֶץ:

[ז] וַיִּקְרָא הו' אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְוָרְעֵךָ אֶתְּן אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיִּבְנֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו:

[רש"י] (בר' לך יב,ו) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ, נכנס לתוכה: עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

בראשית לך-לך יב,ח: וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם הַהֲרָה מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֵּטֶע אֶהְלָה:

בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הו':

[רש"י] (בר' לך יב,ח) וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ - נתנבא שעתידין³ בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) אמנם יש פירושים אחרים לענין המזבחות שבנה אברהם אבינו, אבל כאן נעזר בפירושי רש"י בנושאי צרות לעם ישראל ותיקונים.

(בר' לך יב,ח) וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם - קדמא ואולא, ענין של סדר, כעין כלל ופרט וכלל. **(בר' לך יב,ח)** הַהֲרָה - רביע, (תחילת הפרטים)

(בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל - תביר טפחא, **(בר' לך יב,ח)** וַיֵּטֶע אֶהְלָה - מונח אתנה,

(בר' לך יב,ח) בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם - מקף מהפך פשטא מונח זקף-קטן, **(בר' לך יב,ח)** וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַה' - מקף מהפך פשטא זקף-קטן, **(בר' לך יב,ח)** בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי מִקֶּדֶם וַיִּבְנֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַה' - ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, דבר

החוזר וקורה, **(בר' לך יב,ח)** וַיִּקְרָא - טפחא (תחילת הכלל בתראה), **(בר' לך יב,ח)** בְּשֵׁם הו' - מרכא סלוק

העיון במקורות העלה כי אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחד** **(בר' לך יב,ח)** **מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל**, זה מקום קדושה גדולה,

אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחר** יש במקום זה התגברות הטומאה והרע. הימצאות במקום אחד של טוב ורע הביא לשער שאולי מדובר בעץ הדעת טוב ורע ומקומו בגן-עדן המרומוז בתוכן ובתבנית הטעמים של **מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל**, וע"פ [זכרון שמואל - א, הרב היינה שמואל שמריהו] ב-**וַיֵּטֶע אֶהְלָה** (משמע הכתיב אהל שלה).

[מאור ושמש] מרומוז בתיבת **(בר' וישב לז,ד)** **שָׂכְמָה** ראשי תיבות **ש'ברי כ'לים מ'עולם ה'תוהו** (יוסף רצה) לתקן זאת, (ולהוציא) הניצוצין והנשמות הקדושים העשוקים ... לתקנם ולהעלותם מעמקי הקליפות.

מוצע לומר כי **מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל** זה מקום **(בר' ב,ח)** **גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם**. מקום עץ הדעת טוב ורע שבאכילת פריו קרה השבר האחר בחטא אדם הראשון וגם בו נפלו ניצוצין והנשמות הקדושים העשוקים ... בעמקי הקליפות...

עקירת הר מוריה לבית-אל בחלום יעקב מרמזת לנאמר ב-**(בר' ב,ח)** **וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יֵצֵר** (מעפר מקום המזבח בהר המוריה) ב-**(בר' ב,ח)** **גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם**. ו-שופריה יעקב מעין שופריה דארם (הראשון) **[בבא מציעא פד,א]**.

ועוד רמז לגן-עדן שאין בו מיתה בפ' **[רד"ק] (שופטים א,כ)** ... ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה (טט: בלוח החדשה, כמו שלא היה לו רשות בעיר המקורית)

אברהם אבינו ושרה אימנו בבואם לארץ-ישראל פותחים בתיקוני שברי הכלים ובתיקוני חטא אדם הראשון, חטא עץ הדעת טוב ורע. הם מכשירים את ארץ-ישראל לשוב להיות גן-עדן לצאצאיהם עליהם הם מובטחים ב-**(בר' לך יב,ו)** **[רש"י] וַיֹּאמֶר לְוָרְעֵךָ אֶתְּן אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת** - עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם. **וַיִּבְנֶן שָׂם מִזְבֵּחַ** - על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

והכתוב **(בר' וירא כג)** **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱלֹהִים מִבֵּית אֲבִי מַלְמַד** כי אברהם אבינו ושרה אימנו בהפצת שם ה' בעולם החלו בתהליך חזרת השכינה מהרקיע השביעי לארץ, ממנה היא עלתה בגלל חטאי אומות העולם. הם הורידו את השכינה מן הרקיע השביעי לרקיע הששי.

(בר' לך יב,ח) וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם - קדמא ואולא, כעין סדר וכעין כלל ופרט וכלל. אפשר כי הכלל בתראה הוא הכתוב **וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הו'**

תפקיד הכעין כלל ופרט וכלל בא לרבות לתיקונים עתידיים כמו התיקונים לארבעה הפרטים השליליים המרומזים בטעם רביע של **(בר' לך יב,ח)** **הַהֲרָה**. הכלל הפותח **וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם** מלמדנו על התאמצות אברהם אבינו, העתקה מאתגר לאתגר בהכשרת ארץ-ישראל לבניו.

בהעתקה זאת הוא הקים מזבח והתפלל לשבור את כח הטומאה במקום זה שהוא שורש להשפעת הרע בארץ-ישראל ולכלל העולם. כעין עץ הדעת טוב ורע שהוא צנור שעד חטא אדם הראשון היה סתום ליניקת הרע דרכו מהקדושה, ולהשפעה דרכו של חיות הרע והטומאה לאומות העולם ולכל דבר טמא.

תניא ליקוטי אמרים פרק א ... וגם מדות טובות שכתב על ישראל בתולדותם כמו רחמנות וג"ח באות ממנה (קליפת נוגה שבעץ הדעת טוב ורע) כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליפי נוגה שיש בה ג"כ טוב והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע: משא"כ נפשות אומות עוברי גוללים הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל כמ"ש ב-**[ע"פ שער מ"ט פ"ג]**. יניקת כל הדברים הטמאים היא משלוש הקליפות הטמאות דרך עץ הדעת טוב ורע.

(בר' לך יב,ח) **מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל** - תביר טפחא, בתפקיד הכרח לשני דברים. כאן אפילו מנוגדים (א) קדושת המקום (ב) התגברות הטומאה בגלל קדושת המקום, זה לעומת זה ברא האלקים. רמז לעץ הדעת טוב ורע והקלקול, משנפרץ המעצור שעצר את הרע מלמערב בטוב.

ואברהם ושרה מתקנים את אדם הראשון וחוה **[שלי"ה פרשת חיי שרה תורה אור]**. **[זכרון שמואל - א, הרב היינה שמואל שמריהו אבד"ק אסטראווצא, ע' 14, (אוצר החכמה)]** **וַיֵּטֶע אֶהְלָה לְבֵית־אֵל**. עיין ברש"י ובמדרש שמתחילה נטה אוהל שרה ואח"כ שלו וצריך להבין אמאי עשה כן שמהראוי היה שואהל שרה ויתן תחילה ועיין בשפתי חכמים ונ"ל

לפרש בטוב טעם כי ידוע ע"פ זוהר וספרי קבלה כי אברהם ושרה היו דמות אדם וחוה ואברהם ושרה התחילו לעשות תיקון להם והתחלת הקלקול היה עץ הדעת היה מחוה וממנה היה לאדם גם-כן צריך להיות מתחילה לחוה ואח"כ לאדם ולכן נטה אוהל בתחילה ומרומז בפסוק **וַיֵּטֶע אֶהְלָה** (טט: כאילו כתוב אהל שלה) כי אוהל בגימטרי' **אָם** **(בר' ג,ג)** **וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ תַּהַּ כִּי יְהוּא**

הַיְתָה אָם פְּלִיחִי ו-וַיֵּטֶע בגימטרי' חוה. (טט: תיקון אוהל (אהל של שרה) זה תיקון חוה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמתית – תהלים קי"ט: שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשע"ט; **הפצות ההשערות: אתגז, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ויטפידים) – להגביל; מונח – רבוי; **המקף פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**, רבוי; **הרָגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא = טרוא** – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטית; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטית; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטית; **מקף-רב-מצב** של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רבוי** – 4; **לפחות 4**; ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנא = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלשא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחד (בר' לך יב,ח) מקדם לבית-אל** זה מקום קדושה גדולה, שהר המוריה נעתק לשם (כמו **בר' לך יב,ח**) **וינתק משם** (בשעת שהות יעקב אבינו בו ביציאתו מארץ-ישראל ועל-כך כתב **דברי דוד בראשית כח**) ... עכ"פ כיון שהיה שם קדושת בהמ"ק בלילה ששכב שם, ועל זה סיים ואמר: **(בר' ויצא כח,יט) ואולם לזו שם-העיר לראשונה**: כלומר שנשארה העיר אחר קפיצת עקירת בהמ"ק וחזרה כבתחילה רק שנשתנה שם של לזו לבית אל לזכרון מה שהיה, ומפ' **רד"ק** על **(שופטים א,כ) ויבן עיר ויבקרא שמה לזו הוא שמה עד היום הנה**: נלמד שבעיר זאת כמו בעיר המקורית ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה (ט: ט) בלזו החדשה, כמו שלא היה לו רשות בעיר המקורית), מקום חיי נצח כמו ב-**(בר' ג,ח) גזרעון מקדם**.

ועל-כך יעקב אבינו קורא לו **(בר' ויצא כח,יז) וזה שער השמים**: ושואף תמיד לחזור לבית-אל כנאמר **(בר' וישלח לה,ג) ונקומה ונעלה בית-אל ואעשה-שם מזבח לאלה הענה אתי ביום צאתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי**: אל שער השמים וחיי נצח. אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחר** יש במקום זה התגברות הטומאה והרע.

מצד אחר, מעוצם קדושת המקום זה מקום התגברות הקליפות הטמאות המתאוות ליניקה ממנו. אפשר שטעם רביעי במלת **ההרהר** מלמד על דברים הקשורים ל-**מקדם לבית-אל** (א) הודעת שיעבוד ארבע מלכויות בחלום יעקב (ב) בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו מפלה בקרב הראשון בעי (ג) (מלכים א' יב) הצבת עגל אחד לפחות ע"י ירבעם בבית אל, הקמת מזבח שהוא שורש כל הע"ז במלכות ישראל, והנהגת חג שלא בתורה. (ד) **(מל"ב כג,ד)** מקום טמא הנעשה מקום גניזת טומאה (כעין החזרת הטומאה למקורה וסתימתה שם)

מצד אחר מקום מועד לפורענות (א) הודעת שיעבוד ארבע מלכויות בחלום יעקב **(בר' ויצא כח,יב) ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמים והנה מלאכי אלהים עלים וירדו בו**: כפ' **[רמב"ן]** ... ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פר"א לה), היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברהם (ראה בר' טו, ט-יא), כי הראוהו ממשלת **ארבע מלכויות** ומעלתם וירידתם, וזה טעם **מלאכי אלהים**, כמו שנאמר בדניאל "שר מלכות יון" (ראה דני' י, כ), "ושר מלכות פרס" (שם, יג), והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך ביניהם, וישמרנו ויצילנו מידם. אמרו (פר"א לה): הראה לו הקדוש ברוך הוא ארבע מלכויות, מושלן ואבדן; הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמשים ושנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד; אמר לו יעקב "אך אל שאול תורד" (יש' יד, טו), אמר לו הקדוש ברוך הוא "אם תגביה כנשר" וגו' (עו' א, ד). **ויחלם** – רביע, (א) רמז לארבע מלכויות ושריהם המלאכים

(ב) בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו מפלה בקרב הראשון בעי **[רש"י] (בר' לך יב,ח) ויבן-שם מזבח** - נתנבא שעתידין⁹ בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) **[שפת"ח פ]** רצונו לתרוץ למה בנה עוד מזבח דהא כבר בנה מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ: נלע"ד שהקב"ה הראה לו צרה זו יותר משאר צרות, דהוי כמו שיור במתנתו שאמר לו **(בר' לך יב,ז) לזרעך אתגן את-הארץ הזאת** שהוא על תנאי שאם יחטאו בניו **כמו עכן** שיפלו בידם. (קצור מזרחי): **(בר' לך יב,ח) וינתק משם** – קדמא ואולא, ענין של סדר, **[תו"ש [קנח]] ע"פ בבלי סנהדרין מד,ב** "אלמלא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי (בפסוק **בית-אל מים והעי**) (מזרח) לא נשתיירו מישראל שריד ופליט" (ט: ט) במלחמת יהושע בעי).

לבית-אל – מקף כרב שלב לשנוי בשם מקום **[תו"ש [קיש]] ע"פ [ב"ר לט]]** לשעבר ... נקראת בית-אל ועכשיו נקראת (לגנאי) **בית און**, ... **היקש**: כך מי שלא זכה להקראות בן העמל, כלומר העומל בעמלה של תורה הרי הוא נקרא בן העמור. **יהושע ז,ב**: **וישלה יהושע אנשים מיריחו העי אשר עמ-בית און מקדם לבית-אל ויאמר אליהם לאמר עליו ורגלו את-הארץ ויעלו האנשים וירגלו את-העי**: אפשר כי ההיקש מרומזו בסיפא של **(בר' לך יב,ח) בית-אל מים והעי מקדם ויבן-שם מזבח לה'** – ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, השם בית-אל מסמל דבקות בתורה, השם עי מסמל הנחת העמל בתורה, כפ' **[רש"י בבלי סנהדרין מד,ב]** (ט: ט) על מלחמת עי) **ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה** - וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות, צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם המחנה ולא במצור. **עתה באתי** - על שם עכשיו באתי ליפרע, מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה, לכך נאמר **בעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק** - שלן **בעמק** של תורה.

(ג) הצבת עגל אחד לפחות ע"י ירבעם בבית אל, הקמת מזבח שהוא שורש כל הע"ז במלכות ישראל, והנהגת חג שלא בתורה. **(מלכים א' יב,ח) ויעש ירבעם חָג בקדש השמיני בחמשה-עשר יום** לחדש כַּחַג אֲשֶׁר ביהוֹה ויַעַל עֲלֵהֶמְזֶבֶח פֶּן עֲשֶׂה בְּבֵית־אֵל לְזִבְחַם לְעֹלָלִים אֲשֶׁר־עֲשָׂה וְהַעֲמִיד בְּבֵית אֵל אֲתִפְתְּהִי בַמּוֹת אֲשֶׁר עֲשָׂה:

(ד) מקום טמא הנעשה מקום גניזת טומאה **מל"ב כג,ד: ויבן המלך (יאשיהו) את-הקיהר הכהן הגדול ואת-פנהי המשנה ואת-שמרי הסף להוציא מהיכל ה' את פלי-הפלים העשויים לבעל ולגשרה ולכל צבא השמים וישרפם מחוץ לירושלם בשדמות קדרון וינשא את-עפרם בית-אל: רד"ק מל"ב כג וינשא את-עפרם בית-אל** - כי שם היה עיקר הע"ג שהיה שם העגל וטמא אותו המקום שהיה בו העגל והמזבח ונשא עפר שריפת הבעל והאשיר' וכליהם ששרף בירושלם בשדמות קדרון נשא את עפרם שם:

אפשר כי הכלל הסוגר **ויקרא בשם ה'** מרבה מעניני הפרטים לשלילה ולטובה. לשלילה: מיקום ממשל הרשעות הערבית בארץ-ישראל ברמאללה היא בית-אל מצידה השלילי **לטובה**: המלך יאשיהו מתקן את מקום מלכות ישראל לשעבר כאשר מתחיל בנתצו את מזבח ירבעם שהוקם בבית-אל והוא (ע"פ המלבי"ם) שורש כל העבירות והמזבחות בממלכת ישראל. ירמיהו הנביא מחזיר מגולי עשרת השבטים שגלו בגלגל פולחני ע"ז שהנהיג ירבעם בבית-אל. לעתיד לבוא קיבוץ גלויות והתישבות יהודית מחודשת ביהודה ושומרון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנית – התלים ק"ט; שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשע"ט; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; **מחקר פשטא** – מוציא פשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** = טרוא – שני משמות, רבוי מתפוט; **מרכא טפא** – קב ששניהם לגדול, יתור לכות, מכל מקום; **דרגא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקא** – רב-מצב על המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – חיקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלשא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה, **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.6 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ח)(בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית לך-לך יב,ט: וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה: פ

(בר' לך יב,ח) **וַיִּסַּע אַבְרָם** – מונח זקא-קטן בתפקיד שני לימודים (א) להגיע למקום המקדש; (ב) להגיע להידיבקות גבוהה בבורא.

(א) להגיע למקום המקדש; בהסכר לפסוק (יב,ח) כתבנו "שהענין במקורות העלה כי אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחד (בר' לך יב,ח) **מַקְדָּם לְבֵית־אֵל** זה מקום קדושה גדולה, ומצד אחר יש במקום זה התגברות הטומאה והרע. הימצאות במקום אחד של טוב ורע הביא לשער שאולי מדובר בעץ הדעת טוב ורע ומקומו בגן-עדן המרומו בתוכן ובתבנית הטעמים של **מַקְדָּם לְבֵית־אֵל**."

בהמשך לכך נאמר שאף-על-פי שהמקום **מַקְדָּם לְבֵית־אֵל** היה בעל קדושה גדולה, אולי מקום גן-עדן, אברהם אבינו לא הסתפק בכך אלא מטרותו היתה להגיע למקום תחילת הבריאה ובריאת האדם, מקום אבן השתייה ומקום מזבח בהר המוריה מעפרו נברא אדם הראשון. מקום הקשר המלא והישר לבורא עולם. וזהו כפ' (רש"י) (בר' לך יב,ט) **הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ** - ... וכל מסעיו הנגבה ... של ארץ ישראל ... לצד ירושלים ... הר המוריה שהיא נחלתו: מקום המקדש כנדרש ב-**פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בר' לך יב ט** (בר' לך יב,ח) **וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה**: כי היה מכויין והולך כנגד בית המקדש. ומנין שבית המקדש נקרא נגב, שנא' ה'טף אל דרום והנבא אל מקדשי

(יחזקאל כא,ט) (טט: אין כתוב כזה), הוא נגב הוא דרום, שנאמר (תה' קכז,ד) **שׁוֹבָה ה' אֶת־שִׁבְתוֹנוֹ שְׁבִיתָנוּ כְּאֶפְקִים כְּגִבָּה:**

(יחזקאל כא,ז) **בְּרָאִים שָׁמַיִם פְּלִיזָה אֱלֹהֵינוּ וְשָׁמַיִם אֱלֹהֵינוּ וְשָׁמַיִם אֱלֹהֵינוּ** (טט: (רש"י כא,ז) הוא יער השדה שבפסוק (כא,ב)) **וְהִנְבֵּא אֶל־אֲדַמְתָּ שְׂרָאֵל:** (פה יש ירושלים, מקדש אבל אין נגב). (יחזקאל כא,ב) **בְּרָאִים שָׁמַיִם פְּלִיזָה אֱלֹהֵינוּ וְשָׁמַיִם אֱלֹהֵינוּ וְשָׁמַיִם אֱלֹהֵינוּ** (יחזקאל כא,ב) **וְהִנְבֵּא אֶל־עֵצֵי הַשָּׁדֶה נְגִבָה:** (פה יש דרום ונגב אבל אין ירושלים ומקדש). (רש"י יח' כא,ב) **בְּרָאִים שָׁמַיִם פְּלִיזָה אֱלֹהֵינוּ וְשָׁמַיִם אֱלֹהֵינוּ וְשָׁמַיִם אֱלֹהֵינוּ** - ארץ ישראל בדרומה של בבל: **אֶל־עֵצֵי הַשָּׁדֶה** - אל בית מקדשי שעתידי להיות כיער וכשדה להחרש להלך בו שועלים:

(ב) להגיע להידיבקות גבוהה בבורא. **זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך [המתחיל בדף עו עמוד ב]]** ... וכדין אתעטר אברהם מדרגא לדרגא (בסודות חכמת הבורא) עד דסליק לדרגיה הדא הוא (עד שעלה לדרגה שעליה) דכתיב **וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה**: דא דרום (דרגת דרום בחכמה) דהוא חולקיה דאברהם, **וַיִּסַּע אַבְרָם** דרגא בתר דרגא עד דסליק לדרום ותמן (ושם, או בה) אתקשר כדקא יאות וסליק לדרגיה דדרום כיון דאתעטר אברהם בדרגוי בארעא קדישא ועאל (בארעא) בדרגא קדישא (וכאשר עמד בדרגא קדושה זאת) כדין מה כתיב (בר' לך יב,ז) **וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ** דלא הווי ידעי ידיעה לקרבא לגבי דקודשא בריך הוא (הרעב נוצר בגלל שלא ידע איך להמשיך להתקרב לבורא):

הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ע"פ זוהר אלו דרגות ההתקדמות בחכמת הבורא.

הַנְּגִבָה – סלוק, מגביל לפי זוהר ידיעת אברהם איך להתקדם בחכמת הבורא הייתה מוגבלת. [זוהר דף פט ע"א] מלמד ששהחכמה שזכה בה הייתה כדי להידיבק באמונת הבורא ללא דבור אליו עד אשר בא בברית המילה והתעלה להתאחדות בשם הקדוש ברוך הוא.

עיון בתבנית הטעמים של כל הפסוק, (בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם** – (סלוק) מונח זקא-קטן, **הַלְלוֹךְ וַיְנַסֵּעַ הַנְּגִבָה**: אם החלק הראשון של הפסוק הוא תיאור והחלק השני פעולה, או שניהם פעולות אז אפשר שלפנינו תבנית של לימוד לאחרינו ואלפנינו. בהסכר שמביא [תורה שלמה] [קכת] על (בר' לך יב,ז) **וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ** ע"פ מדרש תנאים (דב' לב,ד) "מפני מה היסורין באין הוי אומר לטובתן של ישראל, והפי דיסורין ממרקין העונות ומכפרין שלא יחרב העולם. נקח לימוד זה אל הכתוב ב-(בר' לך יב,ח) (**וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ** שרש"י ושפת"ח פירשוהו שבא לכפר על יסורין שיבואו על כובשי הארץ בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מהרם יריחו וגרם למפלה בקרב הראשון בעי. (רש"י) (בר' לך יב,ח) **וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ** - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) **שפת"ח פ** רצונו לתרץ למה בנה עוד מזבח דהא כבר בנה מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ: נלע"ד שהקב"ה הראה לו צרה זו יותר משאר צרות, דהוי כמו שיור במתנתו שאמר לו (בר' לך יב,ז) **לְזַרְעֶךָ אֶתְּנֶן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת** שהוא על תנאי שאם יחטאו בניו **כמו עכן** שיפלו בידם. (קצור מזרחי): היסורין באו על ישראל לגלות את עכן, למרק עון עכן ולכפר שלא יבואו לידי יסורין גדולים מאלה.

בראשית לך-לך יב,י: וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ נִגְרַד אַבְרָם מִצְרַיִם לָנוֹר שָׁם כִּי־כָבֵד הָרָעֵב בְּאֶרֶץ:

(רש"י) **רָעֵב בְּאֶרֶץ**, באותה הארץ לבדה לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה:

(רמב"ן) **וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ**. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובוזה, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. **ורמזו** אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) וכל הבת תחיון, והקב"ה ינקם נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב ויצאן ובקר מקנה ככד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פשוטהו ב-(**בראשית רבה ח ו**) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב ויהי רעב בארץ, בישראל כתיב (הלל מה ו) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ: ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

חומת אנך, הרב החיד"א (רבי חיים יוסף דוד אזולאי) **יחזקאל טו,ו: וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאֲךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָה וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיָה טָגִי: ...** דלפי מ"ש רבינו האר"י זצ"ל גלות מצרים לברר ניצוצות הקדושה שנפלו במצרים ערות הארץ מאדה"ר וד"ש (בר' לך יב,ט) **כִּי־יָגְרוּ יְהִיָּה זָרְעָךָ וְכַהֵנָה וְכַהֵנָה רְמִיזִים כְּגוֹן (בר' לך יב,ט) וְאֶתְּרִיבֶנּוּ יִצְאוּ בְּרַגְשׁ גָּדוֹל:** ניצוצי הקדושה ולזה נצטוו (שמ' בשלח יד,יג) **לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם** כי לא נשאר ניצוצי הקדושה ...

ומשו"ה נצטער יעקב אע"ה כי לו אד"ם הוא והגלות להוציא לאור ניצוצי אדה"ר. ולכן יוסף נפש אדה"ר כיפר העבדות. ולפי שיוסף נפש אדה"ר נתחייבו גלות בעבורו. ומה שהיו בגלות בגזרת בין הבתרים כיון שהיה לברר ניצוצי אדה"ר ויוסף נפש אדה"ר עלה לכאן ולכאן כיון דגם הם היו מתקנים לנפש אדם על ניצוצי קריי. ולכן היו שתי ביזות ביזות מצרים וביזת הים על שני מיני עבדות וגלות בגזרת בין הבתרים ומכירת יוסף

(בר' לך יב,ט) **וַיֹּאמֶר אֲדָמְיָ הוּא בְּמַה אֲדַע כִּי אֵירָשְׁנָה: (בר' לך יב,ט) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע כִּי־יָגְרוּ יְהִיָּה זָרְעָךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנִי אֲתָם אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (בר' לך יב,ט) וְגַם אֶת־הַנְּשִׁי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּן אֲנִי וְאֶתְּרִיבֶנּוּ יִצְאוּ בְּרַגְשׁ גָּדוֹל: (שמ' בשלח יד,יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אֶל־מִתְרַאֵף הַתְּנַצְבוֹ וְאֵל אֶת־יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָּם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רִאֲתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד־עוֹלָם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוב"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא ושבועה, פה, התשע"ט; **תפצית ההשבעות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ופסוקים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

וַיְרַד אַבְרָם מִצְרָיִם לָנוֹר שָׁם – קדמא מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שָׁם – זקף-קטן מלמד על שני לימודים, **אַבְרָם מִצְרָיִם** – מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מן הפשט או מלמד שנעשה דבר הפוך מהכתוב. **וַיְרַד** – קדמא שייך ללפחות אחד מן הלימודים, ומלמד על ענין המוקדם לנאמר כאן והמשיפע על הנאמר כאן, ראה לימוד (ב) לימוד (א) – הרמב"ן מפרש שאברהם אבינו היה צריך להישאר בארץ על-אף הרעב ותבנית הטעמים של **אַבְרָם מִצְרָיִם** – מהפך פשטא מעידה שעשה להיפך וירד.

לימוד (ב) – בדרך פנימיות התורה, אולי קשור לשאלת אברהם אבינו (בר' לך טו, יג) **בְּמָה אֲדַע כִּי אֵינְךָ שֵׁשֶׁה**: שעל פשט הכתוב מביאה לגזרת ברית בין הבתרים, ע"פ (חומת אנך) חטאי אדם הראשון בגלותו מגן-עדן למצרים מביאים לגזירת בין הבתרים לאברהם אבינו, המכריחה גלות יעקב ובניו למצרים לתקן מעשי אדם הראשון. אמנם גזרת בין הבתרים כתובה יותר מאוחר אבל ארעה למאן דאמר אחד חמש שנים קודם לנאמר כאן.

כדי להמתיק את גלות יעקב ובניו הקב"ה מצווה לאברהם אבינו לירד למצרים מפני הרעב שבזמן אברהם כדי להמתיק את הגלות של יעקב ובניו ברעב שבימיהם. וזהו הנאמר ב-**בראשית רבה (ח ו)** רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך.

וַיְהִי רָעַב – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ע"פ הרמב"ן. **וַרְמֹז אֵלָיו כִּי בָנָיו יָרְדוּ מִצְרַיִם מִפְּנֵי הָרָעַב כִּי-כִבְדֹת הָרָעַב** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שהיה רעב שהלך והתגבר מהר מאד, וכך היה גם ברעב בימי יעקב, **פְּאַרְצֵךְ** – אתנח, כמגביל את הרעב כפ' **רש"י** באותה ארץ לבדה

וַיְרַד אַבְרָם מִצְרָיִם – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד מידה מל"ב מידות של כתוב המלמד על חבירו שלפניו (כעין טעמא דקרא) או שחבירו הכתוב לפניו **וַיְהִי רָעַב פְּאַרְצֵךְ** מלמד עליו, כפי שזה כאן ללמד שא"א היה אנוס ע"פ הדיבור, שגזירת ה' הייתה זאת לנסותו כנאמר ב- **פרקי דרבי אליעזר (היגה) - "חורב" פרק כו** ... הנס הרביעי מיום שנבראו שמים וארץ לא הביא הבי"ה (הקב"ה) רעב בעולם אלא בימי אברהם, ולא בכל הארצות אלא בארץ כנען, לנסותו ולהורידו למצרים, שני **וַיְהִי רָעַב פְּאַרְצֵךְ וַיְרַד אַבְרָם מִצְרָיִם**, וגו' (במקורות אחרים נאמר שהיה רעב גם לפני א"א)

וַיְרַד – קדמא, ירידת אברהם למצרים מקדימה את ירידת בניו למצרים וממתיקה עבורם את הגלות שיעברו בה. וכל הנסיונות האלה באים מגזירת בין הבתרים שקדמה לנסיון זה. **[הגדה של פסח לריטב"א]** וירד מצרימה וכו'. תימה מה ענין וירד מצרימה אצל ארמי אוכד אבי. וי"ל שבא הכתוב לפרש שכל זה נחשב מן הצרות ומגזירת בין הבתרים, כי כל ימיהם של האבות אחר הגזירה הזאת היו בצער ובנסיונות ולא ראו בטובה. ואמרו אנוס על פי הדיבור, כי היה יודע הגזירה הבאה ואעפ"כ לא שב לאחור. **אַבְרָם** – מהפך – כפי' רש"י על **רָעַב פְּאַרְצֵךְ** שנצטווה ללכת לארץ ועכשו משיאו לצאת ממנה **(רש"י)**

בראשית לך-לך יב, ז: וַיִּנְגַע ה' אֶת-פְּרֵעָה נְנָעִים גְּדֹלִים וְאֶת-בִּיתוֹ על-דבר שְׂרֵי אֵשֶׁת אַבְרָם: **(בר' לך יב, ז) וַיִּנְגַע** – קדמא,

(בר' לך יב, ז) ה' אֶת-פְּרֵעָה נְנָעִים גְּדֹלִים – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא פגיעה בבני ישראל, שעל כל אחד חל אותו ענין מסוים או אותה הלכה.

אופן (א) **וַיִּנְגַע** – קדמא, קדמו נגעי פרעה על משיכת שרה לילה אחד למכות מצרים ועל ים סוף כנדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) פרשה לך לך פרשה מא, א]** מה תמרה זו וארז כל מי שהוא עולה לראשן ואינו משמר את עצמו הוא נופל ומת, כך כל מי שהוא בא להזדווג לישראל סוף שהוא נוטל את שלו מתחת ידיהם, תדע לך שכן שהרי שרה על ידי שמשכה פרעה לילה אחת, לקה הוא וביתו בנגעים, הה"ד **(בר' לך יב, ז) וַיִּנְגַע ה' אֶת-פְּרֵעָה נְנָעִים גְּדֹלִים** וגו'.

תת-תבנית **(בר' לך יב, ז) אֶת-פְּרֵעָה נְנָעִים גְּדֹלִים** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל ענין מסוים או הלכה מסוימת. כאן בית פרעה לא נענש כמו פרעה. כפירש **[ספורנו (בר' לך יב, ז) אֶת-פְּרֵעָה** לבדו ב"גדולים": **וְאֶת-בִּיתוֹ**. נתן נגעים גם בביתו אבל לא גדולים כשל פרעה, וזה למען יראו שהצדקת לבדה נמלטת, ויכירו שהכל היה בעבורה, למען ישוכו מרשעם:

אופן (ב) **וַיִּנְגַע** – קדמא, קדם עונשו של פרעה על שקרא עצמו ע"ז לעונש אחרים שקראו עצמם ע"ז. מידת הדין מנגעת אותם נגעים גדולים (מפלת סנהריב והירצחו בידי בניו, נבוכדנצר הפך חזיה לשבע שנים ובנו פרק גופו אחר מותו, נגיד צור **[מדרש תלפיות, ענף חזירם]** נבוכדנצר התעלל בו ימים אחדים) כנדרש ב-**[מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ח]** [ד"א (שמ' בשלח טו, יא) מִיִּצְמָחָה בְּאֵלֶיךָ ה' מִיִּצְמָחָה בְּאֵלֶיךָ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹהֵינוּ. פְּרַעַה קָרָא עַצְמוֹ אֱלֹהִים שֵׁנִי (יחזקאל כט, ג) אֲשֶׁר אָמַר לִי יְהוָה וְאֲנִי עֲשִׂיתִי: (יחזקאל כט, ג) דָּבַר וְאָמַרְתָּ כֹה־אָמַרוּ אֲדֹנָי ה' הִנְנִי עֲלֶיךָ פְּרַעַה מִלִּדְ-מִצְרַיִם הַסַּנְיִים הַגְּדֹלִים הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ יַגְרֵי וְאֲנִי עֲשִׂיתִי: עֲשִׂיתִי: (יחזקאל כט, ט) וְהָיָה אֲרִיזֵי-מִצְרַיִם לְשִׁמְמָה וְסַרְפָּה וְנִדְעָה כִּי־אֲנִי ה' יָעַן אָמַר לִי יְהוָה וְאֲנִי עֲשִׂיתִי: וכן סנהריב שני' (מל'ב יח, לה) מִי בְּכָל־אֲלֹהֵי הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיַּד כִּי־יִצְאֵל ה' אֶת־יְרוּשָׁלַם מִיַּד: (טט) חשב שניצח ע"ז או גם הוא ע"ז), וכן נבוכדנצר שני' (ישעיהו יד, ז) אֶעֱלֶה עַל־בְּמִתִּי עַב אֲדַמָּה לְעֻלוֹן: וכן נגיד צור שני' (יחזקאל כח, ב) כִּן־אֲדֹם אָמַר לְנָגִיד צָר כֹּה־אָמַרוּ אֲדֹנָי ה' יָעַן גְּבַה לְפָה וְהִתְאַמַּר אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֲלֵתִים: שְׂבָתִי בְּלִב יָמִים וְאֵתָה אֲדָם וְלֹא־אֵל וְתַתּוּ לְפָה בְּלִב אֲלֵתִים:.

תת-תבנית **(בר' לך יב, ז) אֶת-פְּרֵעָה נְנָעִים גְּדֹלִים** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל ענין מסוים או הלכה מסוימת. כאן עונשם של חלק מאחרים שקראו עצמם ע"ז היה עונש חד-פעמי שהביא למותם וחלק נענשו בעונש מתמשך כנבוכדנצר, וכטיטוס שלא הוזכר לעיל. פרעה שלקה את שרה נענש לילה אחד, אבל פרעה של יציאת מצרים נענש עונש מתמשך. **ה' אֶת-פְּרֵעָה** – פסק (א) להפריד בין מלה בטעם מחבר (משרת) המסתיימת באחת מאותיות אהו"י ובין מלה שאחריה המתחילה באחת מאותיות אהו"י; (ב) להפריד בין שם הוי"ה שהוא יחיד ואין בלעדו, שם קודש ואמת ובין שם של עבודה זרה כי הפרעונים חשבו עצמם לע"ז כנאמר ב-**(יחזקאל כט, ג) וב- (יחזקאל כט, ט)**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"כ) כי במצוותך האמנית – התלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, השע"ט; **תפצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מקדש פשוא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבו**; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקדש** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסוק** – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשיי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) **דרוש בפסוק** ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תראסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה, **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.7 **בראשית לך-לך יב,א (התשע"ט)(בהשתתפות נחלת יעקב)**

בראשית לך-לך יב,א: וַיְהִי כִּבְיֹא אַבְרָם מִצְרִימָה וַיִּרְאֵהוּ הַמִּצְרִיִּים אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה הִוא מְאֹד:

[רש"י] (בר' לך יב,א): וַיְהִי כִּבְיֹא אַבְרָם מִצְרִימָה - היה לו לומר כבואם מצרימה, אלא למד שהטמין אותה בתיבה ועל ידי שתבעו את המכס פתחו וראו אותה: ע"פ **[שפת"ח צ]** שרה היא העיקר בפסוק זה. מוצע לומר שפסוקים (יב, יד – כ) הם מעשה אבות סימן לבנים והם המתיקו את חובת עם ישראל לרדת מצרימה מגזרת ברית בין הבתרים והוצאתם ע"י הקב"ה בכבוד ובעושר.

(בר' לך יב,א) – זקף-גדול, בתפקיד שלושה דברים, שניים באופן אחד ואחד באופן שונה בנושא "אל יסמוך אדם על הנס במקום חשש סכנה או איסור". להלן מקורות להסבר זה. ועוד הסבר על שלושה? אופנים שאפשר לסמוך על הנס.

[אור החיים] (בר' לך יב,א) ... והגם שבטוחים הצדיקים בהקב"ה אף על פי כן כלל זה בידינו שאין סומכין על הנס ומה גם לגבי בחירת האדם, וצא ולמד (קידושין לט,ב) משמואל שאמר (ש"א טז,ב) וְשָׁמַע שְׂאֵל וְהִרְגִּי.

[בבלי שבת לב,א] ... רבי ינאי לטעמיה, דאמר: לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושיין לו נס - שמא אין עושיין לו נס. ואם עושיין לו נס - מנכין לו מזכותיו. אמר רבי חנין: מאי קראה (מה המקרא לנכוי זכויותיו) – (בר' ויצא לב,יא) קָטַנְתִּי מִכָּל הַחֲסִידִים וּמִכָּל-הָאֲמָתַי. רד"ק (בר' מקץ מב,ד) ... יש לו לאדם לשמור עצמו ממקום סכנה ואפילו הצדיק ולא ישען בצדקו שמא עושיין לו נס שמא לא יעשו, ואם יעשו מנכין לו מזכותיו, ומצאו רז"ל בזה סמך (טט: [ירושלמי יומא פ"א ה"ד]), דכתיב (דב' וא' וטו) לֹא תִנְסֹו אֶת-ה' אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בְּפָסָה: וכן מצאנו בשמואל הנביא שאמר (שמו"א טז,ב) אֵיךְ אֵלֶּךָ וְשָׁמַע שְׂאֵל וְהִרְגִּי וּמִפְנֵי זֶה פָּחַד יַעֲקֹב לְשַׁלְּחוֹ (טט: את יוסף) בדרך:

[ירושלמי (וילנא ו,א) מסכת יומא פ"א ה"ד] מנתי' כל שבעת ימים לא היו מונעין ממנו (מכהן גדול) מאכל ומשתה. ערב יום הכיפורים עם חשיכה לא היו מניחין אותו לוכל הרבה שהמאכל מביא את השינה: גמ' תני לא היו מניחין אותו לוכל ... כל דבר שהוא מרגיל לזיבה אף על פי כן היו קורין עליו (מתפללים?) את הפסוק הזה (תה' קכז,א) אִם-ה' לֹא-יִבְרָךְהָ בֵּית שְׁנָאָו עֲמָלוֹ בּוֹנֵיוּ בְּו אִם-ה' לֹא-יִשְׁמַר-עֵיר וְשָׁנָאָו שְׁלֹד שׁוֹמְרִ: (קה"ע:אף על פי שהיו משמרין אותו היה צריך לעזר אלוה מעל שישמרנו מכל טומאה: (טט: מקשה הגמ') ולא מן הניסים שהיו נעשין בבית המקדש הן (ע"פ קה"ע שלא ארע קרי לכ"ג ביה"כ ולמה צריך לשמר?) א"ר אבין על שם (דב' וא' וטו) לֹא תִנְסֹו (קה"ע: דלכתחלה אין סומכין על הנס: א"ר יוסי בי רבי בון כגון בבית) ראשון וכאן בבית) שני (קה"ע הא דתנן שלא ראה הכה"ג קרי מעולם היינו במקדש ראשון ומנתי' במקדש שני):

ע"פ **[עלי תמר ירושלמי יומא פ"א ה"ד]** צריך לעשות פעולה טבעית כדי שלא יחשב "לא תנסו". לא לאמר אם יש ה' בקרבינו לעשות לנו ניסים או אם נצליח נשמור תורתו, או נעשה מצוה וה' יעשה נס. ובעשה שהלך נקדימון בן גוריון להגמון אחד ואמר לו הלוני י"ב מעינות מים לעולי רגלים, התפלל נקדימון לה' שיוריד גשם ויחזיר החוב והתפלל שהחמה תזרח להוכיח שעוד לא הגיע זמן הפרעון ולא סמך על הנס וגם היה מוכן לשלם 12 ככר כסף (פעולה טבעית) אם לא יהיה לו מים להחזיר.

[שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קנו סעיף יט] אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר שעושיין לו נס שמא אין עושיין לו נס ואם עושיין לו נס מנכין לו מזכותיו ...

[אנצ' תלמודית מושגים תלמודיים אין סומכין על הנס]

אסור לאדם לסמוך שיתרחש לו נס מן השמים, במקום שיש חשש סכנה או איסור. מלת **(בר' לך יב,א) – מלמדת על מצב צער**. אפשר כי טעם **(בר' לך יב,א) – זקף-גדול**, בתפקיד שלושה דברים שניים באופן אחד ואחד באופן שונה בנושא "אין סומכין על הנס", סימון שלושה הדברים משולב בהסבר ה-**[אנצ' התלמודית]**, ו-**[בבלי קידושין כט,ב]** בשנוי סדר מסוים.

(טט: א) אסור לאדם לעשות דבר שיש בו חשש סכנה, תוך הסתמכות על נס שיארע לו, שנאמר **(דב' וא' וטו) לֹא תִנְסֹו אֶת-ה' אֱלֹהֵיכֶם. "לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושיין לו נס, שמא אין עושיין לו נס, ואם עושיין לו נס - מנכין לו מזכותיו"**.

אף על פי ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, במקום שהסכנה ברורה אין סומכין על הנס. ולכן: אסור לעלות על סולם רעוע לצורך קיום מצוות שילוח הקן וכדומה. ומשום כך חשש שמואל ללכת למשוח את דוד למלך ואמר: **(שמו"א טז,ב) אֵיךְ אֵלֶּךָ וְשָׁמַע שְׂאֵל וְהִרְגִּי וּמִפְנֵי זֶה פָּחַד יַעֲקֹב לְשַׁלְּחוֹ (טט: [מהרש"א חידושי אגדות] רבה שחט לרבי זירא בסעודת פורים וההיהו. לשונה הבאה רבי זירא דחה לבוא לסעודה עם רבה כי לא בכל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. [מהרש"א חידושי אגדות] רבה השקה את רבי זירא יותר מדאי יין ונטה למות (שחיטה על שם מקום הגרון מקום שחיטה). התפלל עליו שלא ימות מחולי זה עד שנתרפא וחי ומצינו במקרא ובתלמוד לשון חי מלשון רפואה. פירוש [מהרש"א] מתאים לאופן (ב) להלן.**

(טט: ג) כמו כן, אין סומכים על הנס במקום שיש חשש איסור. (טט:לפי הדוגמא המובאת הכוונה למקום שיש חשש לתקלה) ולכן, לא היו מניחים לכהן גדול שיאכל בערב יום הכיפורים דברים המביאים לידי קרי ואף על פי (שנאמר במשנה אבות פ"ה,מ"ה) שאחד מעשרה נסים שנעשו לאבותינו במקדש היה שלא אירע קרי לכהן גדול ביום הכיפורים, מכל מקום לא סמכו על הנס **[ירושלמי יומא פ"א ה"ד]**.

(טט: ב) סמיכה על נס ובו שלושה? אופנים.

(טט: ב,א) **במקום שחשש הסכנה הוא רחוק, יש שהתירו לסמוך על הנס**, ולכן, אף על פי שביום מעונן יש חשש סכנה למול, מכל מקום מלים ומן השמים ירחמו. וכתב **[שו"ת משנה הלכות חלק ה סימן עג]** ... אלא דכל זה ביחיד אבל כל שנעשה נס לכלל ישראל אין מנכין מזכותיהם של ישראל דזכות הרבים גדול הוא. (ע"כ מהאנצ' התלמודית)

(טט: ב,ב) **ועוד אופן לסמוך על התפילה ואין זה מקרי נס**. עיין **[בבלי קידושין כט,ב]** שמע אביי דקא היה אתי (שבא רב אחא במקום בנו רב יעקב לשיבה של אביי), הוה הוא מזיק בי רבנן דאביי (ע"פ רש"י: ישיבת אביי היתה רחוקה מהישוב וזה איפשר למזיק להיות בה), דכי הוה עיילי בתרין אפי' ביממא הוה מיתזקי (שהיה מזיק אפילו שנים שבאו ביחד גם ביום), אמר להו: לא ליתיב ליה אינש אושפיזא (אמר אביי לבני הקהילה לא לארח את רב אחא), אפשר (רש"י: שמתוך חסידותו של רב אחא) דמתרחיש (לרב אחא) ניסא. על, בת בההוא בי רבנן (נכנס רב אחא בבית הישיבה וישן שם), אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה (המזיק התגלה כתנין בעל שבעה ראשים), כל כריעה דכרע (רש"י: רב אחא מתפלל על אותו מזיק וכל כריעה בתפילה) נתר (הפילה) חד רישיה. אמר (רב אחא) להו (לאביי ולחכמים) למחר: אי לא איתרחיש (לי) ניסא, סכינתין (סכנתם אותי).

פירש ה-**[מהרש"א חידושי אגדות מסכת קידושין כט,ב]** אפשר דאתרחש ניסא כו' קצת קשה דהיאך דחה אביי אותו למקום סכנה על הספק דשמא יתרחש ניסא וגם אם יתרחש ניסא יהיו מנכין לו מזכותיו כדאמר בעלמא (כמאמר חז"ל). ויש לומר דודאי סמך אביי על חסידותו (של רב אחא) ושמתוך תפלתו לא יהיה ניזוק ויהרוג את המזיק וצ"ל זה מקרי נס אלא שאמר (אביי שקל בדעתו) דשמא קודם תפלה יתרחש ניסא וינכו לו (לרב אחא) מזכותיו ומשום ספק זה (הכריע ש) אין למנוע הודאי שיהרוג (רב אחא) אותו (את המזיק) ולזה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התעטו; **הפצת ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב שששויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; **מקף** – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; **השלישיה**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשיי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ייתישב דאמר לו למחר (רב אחא) אי לא איתרחש ניסא כו' שהיה מתרעם עליהם (שהוא רב אחא) לא תלה הדבר בתפלתו (רב אחא לא ידע את כח תפלתו) אלא בניסא (רב אחא חשב שארע נס) והבאתם אותי לידי מדה זו שמנכין לי מזכיותי ודו"ק:

מכל האמור עולה **שהסומך על התפילה לא נחשב שסומך על הנס**, כגון במעשה נקדימון בן גוריון שהתפלל על הגשם ועל זריחת החמה להראות שלא הגיע זמן הפרעון של החוב שהביא **(עלי תמר)** בהסברו על **(ירושלמי יומא פ"א, ה"ד)** ומקורו ב-**[אבות דרבי נתן פ"ו או פ"ג]** וב-**[בבלי תענית י"ט, ב]**, וגם תפילה לעזרת ה' שכ"ג בליל יוה"כ לא יטמא.

מכך נביא הסבר חדש של **(בר"ל יב, יא-ג)** **[יא] ויהי באשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל-שכי אשתו הנה-נא ידעתי כי אשה יפת-מראה את: [יב] וקהל פי-ינראו אתה המצרים ואמרו אשתו זאת וקרגו אתי ואתה יסיו: [יג] אמרינא אתה את למען ייטב-לך בעבורך ונתתה נפשי בגלגלך:**

מוצא לומר כי הכתובים **(בר' לך יב, יא-ג)** הינם בקשת אברהם אבינו משרה אמנו להתפלל לקב"ה להצלתם בבואם מצרימה. **[תורה שלמה קנב]** מביא **[תנחומא לך ס' ס]** על **(בר' לך יב, טו)** **וַיִּרְאוּ אֹתָהּ** שאברהם בכה והתפלל ושרה צווחה והתפללה אמר לה הקב"ה

חיך אין דבר רע נוגע בך ובבעליך ה"ד **(משלי יב, כא)** **לֹא-יִצְאֶנָּה לְצַדִּיק פְּלִאָנוֹן וְרָשָׁעִים מִלְּאוֹ רָע:** ופרעה וביתו אני אעשה בהן דוגמא דכ' **(בר' לך יב, יז)** **וַיִּנְבֵּעַ הַיָּי אֶת-פְּרֵעָה נְגַעִים גְּדֹלִים**

בדרך הסבר זאת תובן תבנית הטעמים של **פְּבֹאֵ אֲבָרָם** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, וזהו להרחבת בתפילה אל קב"ה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה המרומוזים בטעם זקף-גדול ובמלים **מְצַרְיָמָה, הַמְצַרְיִים**

קוב"ה מרומז ב- **(בר' לך יב, יז)** **וַיְהִי** – בתפקיד (שתי נקודות וקו) שהם יו"ד יו"ד ו"ו העולה בגי' שם הוי"ה, שכינתיה מרומזת במלים **מְצַרְיָמָה, הַמְצַרְיִים** שכל אחת עולה בגי' שכינ"ה.

תפילת שרה ממעמקי התיבה כעין תפילת יונה ממעמקי הדג, ומשמעות **(בר"ל יב, יג)** **אֶתְּחִי אֶת** יהיה כי שרה מאחה (מייחדת ומאחדת) קוב"ה ושכינתיה, על דרך רעיון [שפת אמת בר' לך התרנ"ד] אחות לנו שא"א איחה כל העולם. אזי מתוך תפילת אברהם ותפילת שרה לא יהיו ניוזקים ואין זה מקרי נס.

(טט: ב,ג) עוד אופן שסומכין על הנס ע"פ ההסבר של **[חידושי רבי שלמה קלוגר – יומא, ע' שסט (אוצר החכמה)]** ... דמה דאמרינן בעלמא אין סומכין על הנס היינו בנס שלא הוחזק עדיין, אבל **בנס שכבר הוחזק ודאי סומכין**. רק היכא דיש תקנה בלי חשש איסור אף בכה"ג אין סומכין, אבל היכא דיש איסור אז סומכין על הנס וזה ברור ונכון לפענ"ד ודוק.

ע"פ זה ביאר הגמרא **(יומא פב, א)** ת"ר עוכרה שהריחה בשר קודש ... ואם לאו מאכילין אותה וכו' עיין **[מג"א סי' תריז סק"א]** שכתב דבאמרה צריכה אני אף בלא נשתנו פניה נאמנת וכו'. והנה נראה ראייה לדבריו ממשנה מפורשת **(משנה אבות פ"ה, מ"ה)** בעשרה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש דקאמר שם לא הפילה אשה מריח בשר הקודש מעולם, והביא שם התוי"ט [ד"ה לא הפילה] בשם רש"י שאם הייתה (המעוברת) מריחה (בשר קודש) בבית המקדש לא היו נותנים לה (לאכול) בשר קודש (שלא לחללו, במקום שלא השתנו פניה, כיוון שהוחזק הנס לא עוברים איסור וסומכין על הנס).

הערת **[נחלת יעקב]** יש להקשות על כללו של הרב שלמה קלוגר, אם כן מדוע לא ראשי כהן גדול לאכול בערב יוה"כ, הרי הוחזק בית המקדש למקום נס. ויש לומר שכללו של הרב שלמה קלוגר נאמר בשב ואל תעשה ולא בקום עשה. לכן למעוברת לא נותנים לאכול וסומכים על הנס, ולכהן גדול לא נותנים לאכול ולא סומכין על הנס.

(בר' לך יב, יז) **וַיִּרְאוּ הַמְצַרְיִים אֶת-הָאִשָּׁה כִּי-יָפָה הִוא מְאֹד** – **[זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך (המתחיל בדף עו עמוד ב)]** הוה נהורא כנהורא דשמשא הה"ד **כִּי-יָפָה הִוא מְאֹד**. מאי מְאֹד אלא דחמו בתיבה דיוקנא (נהרא) אחרא (טט: כי ראו בנוסף על שרה דיוקן אחר), דיוקן חוה. **[רבה זוטא סז]** ר' עזריה אמר ... **יָפָה הִוא מְאֹד** מאיקונין של חוה (טט: יופייה עלה על יופיה של חוה).

[לקח טוב] ר' עזריה ור' יונתן ב"ר חגי בשם ר' יצחק אמר, איקונין של חוה היתה נמסרת לראשי דורות.

כתב ב-**[פתשגן הדת, לנדא בעה"מ כפלים לתושיה בראשית יב, יא]** שהוטבע בכה החן והיופי שהוא תלוי רק בצניעות וסתר. וזהו ענין עיין הרע שאמרו חז"ל ששולט בדברים טובים ויפים. ושאר דבריו בקצרה. כדי למנוע עין הרע צריך צניעות והסתר ... מפעולת יצר הרע ליפות העבירה וכל אשר יגדל האיסור מייפה אותו ביתר שאת. ואם יאמרו אשתו זאת יחשקו בעבירה יותר, לכן כאשר היא תאמר **(בר"ל יב, יג)** **אֶתְּחִי אֶת** - אחותו אני לא יהיה בכח יצרם ליפות העבירה ולכן לא יפגעו בה וכו' **וְנִתְּנָה נַפְשִׁי בַּגִּלְגָּל: (בר"ל יב, יז)** **וַיְהִי פְּבֹאֵ אֲבָרָם מְצַרְיָמָה וַיִּרְאוּ הַמְצַרְיִים אֶת-הָאִשָּׁה** לא ראו אותה כאשר ראו אותה אחרת או נכריה אשר אמנם **יָפָה הִוא מְאֹד**: אבל לא בערה במ אש היצר לנגוע בה. וכן פרעה לא חשק לנגוע בה, רק אמרו שהיא פנויה הראויה לפרעה.

אמרו חז"ל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. וא"א זיכה את הרבים במה שלמד להם עבודת ה'. נמצא אם שרה תאמר אחותי על ידי זה תחיה נפשו וימשך לזכות הרבים, ואין חטא בא על ידה וכן היה שניצלה שרה בזכות זה.

מוצא הסבר לאיזכור חוה לסיפור המעשה שכאן.

וַיִּרְאוּ הַמְצַרְיִים אֶת-הָאִשָּׁה – מהפך פשטא זקף-קטן, שני לימודים כאשר לפחות אחד מהם יוצא מפשטו של הכתוב. לימוד (א) שרה פותחת בהיפוך והעלאת ניצוצי הקדושה שנפלו מ-שכינ"ה (גי' המצרי"ם) בעקבות מעשה חוה בחטא אדה"י. תהליך שממשך ביציאת מצרים. והכתוב אחריו **כִּי-יָפָה הִוא מְאֹד** מלמד עליו (כעין מדה כ"ג או כ"ד מלב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהם) **כִּי-יָפָה** – מקף כמברר בין יופי המעורר ליצר רע של עבירה ובין יופי שמעורר (יצר הרע) לעבודת ה' ולבנין עולם.

כִּי-יָפָה הִוא – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב,

לימוד (ב) למרות שיופיה של שרה היה כיופיה של חוה (ע"פ **[רבה זוטא]**) בהפך מחוה לא בער במ היצר הרע לעבירה מפני רבוי סיבות (א) מפני שאברהם אבינו היה מזכה את הרבים שלמדם עבודת ה', והמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו (ב) בזכות תפילת אברהם ותפילת שרה אל ה' (ג) בזכות צניעותה של שרה (ד) בזכות ששרה אמרה שהיא אחות אברהם אז לא פעל במ היצר העבירה.

דרך הסבר זאת שונה מהפירושים הידועים שביניהם נמצא **כִּי-יָפָה הִוא** ולכן רבים מראויה התעוררו לומר שראויה היא לפרעה.

מְאֹד – המלה מזכירה את הנאמר בבריאה בסוף היום הששי **(בר' א, לא)** **וַהֲנַחֲטֹב מְאֹד (ב"ר פ"ר ט, ז)** זה יצר הרע. והטעם של המלה **מְאֹד** – סלוק פועל בתפקיד הגבלת היצר הרע לשם בנין העולם.